

Vorboðinn

TÍMARIT NEMENDA GARÐYRKJUSKÓLANS 2025

Allt fyrir garðinn á lægra verði!

Blákorn
Graskorn
Garðverkfæri
Garðslöngur
Pallahreinsir
Háprýstidælur
Hjólbörur
Allar múrvörur
Pallaolía
Viðarvörn

Klettháls 7
110 Reykjavík
Opíð í dag 10-16
Sími: 412 2500

Selhella 6
221 Hafnarfjörður
Opíð í dag 10-16
Sími: 412 2500

Fuglavík 18
230 Reykjanesbær
Opíð í dag 10-16
Sími: 421 1090

MÚRBÚÐIN
Gott verð fyrir alla, alltaf!

Bjarki Sigurðsson

Bryndís B. Reynisdóttir

Guðríður Helgadóttir

Guðmundur Vilhjálmsson

Helena S. Stefánsdóttir

Sveinbjörg Jónsdóttir

Jóhanna Íris Hjaltadóttir

Ólafur Þórir Auðunsson

Ingólfur Þór Jónsson

Svala Sigurgeirsdóttir

Pétur Jónsson

Húgrún B. Kjartansdóttir

VORBOÐINN

Útgefandi:

Nemendafélag
Garðyrkju-skólans
á Reykjum Ölfusi – 2025

Nemendaráð:

Ragnhildur Þórarinsdóttir

• formaður

Theodór Hertervig

• varaformaður - svæðisstjóri
grænmetisölu

Fridrik Aðalgeir Guðmundsson

• ritari - áhrifavaldur

Georg Rúnar Elfarsson

• gjaldkeri —
svæðisstjóri sölutorgs

Helena S. Stefánsdóttir

• ritstjóri - kynningarmál

Ritstjóri - hönnun - umbrot - ábyrgðarmaður:

Helena S. Stefánsdóttir

Ljósmyndir:

Myndir eru merktar höfundu

Efnisyfirlit

- 2 Ritstjórabankar
- 4 Mín framtíð
- 6 Japanskir garðar
- 9 Innra jafnvægi - djúp merking
- 10 Peter Schneider Wingsköld
- 12 Námsferð á vegum Nordplus
- 15 Meenikunno mýrin
- 17 Ekki bara augnakonfekt
- 18 Nám í trjáfellingum
- 20 Kort af Reykjum – dagskrá
- 22 Býflugnarækt á Íslandi
- 26 Skógarböðin í Eyjafirði
- 28 Seyra
- 29 Kakó á Reykjum
- 33 Útivistarsvæði
- 37 Garð- og skógarplöntubraut
- 37 Ullarkögglar
- 38 Skyndipróf
- 39 Tungumál garðyrkjunnar
- 40 Námið og Sumardagurinn fyrsti

Forsíðumynd:

Helena S. Stefánsdóttir

Myndefni forsíðu:

Bóndarós – *Paeonia 'Kansas'*

Prentun:

Litlaprent

Ritstjóra þankar

Í riti Garðyrkjuskólans vorið 2025 eru margar og áhugaverðar greinar. Við höfum einnig farið þá leið að gefa lesendum innsýn í hvar og hvernig hinar ýmsu námsbrautir nýtast í starfi.

Í skólanum er í gangi samvinnuverkefni þvert á námsbrautir. Nemendur rækta nú á vordögum ætiplöntur, sem gróðursettar verða í beð á lóð Listasafns Árnesinga. Þau beð voru hluti af lokaverkefni nemenda á Skrúðgarðyrkjubraut síðastliðið vor. Þá varð álíka samvinnuverkefni framkvæmt af nemanda á Skrúðgarðyrkjubraut og nýútskrifuðum garðyrkjufræðingi af braut um lífræna ræktun matjurta, en sá hinn sami er einnig listfræðingur. Þá voru ræktaðar ætiplöntur fyrir beð lokaverkefnisina og gaman verður að sjá framhald í ár.

Vinna þarf heildstæða stefnu í garðyrkjumálum, þvert á stjórnmálaskoðanir.

Myndir: H. S.

Raforkuverð

Margir ráku upp stór augu þegar garðyrkjubóndi á norðurlandi lýsti því í fréttatíma sjónvarps nýverið, hvernig verð á raforku til garðyrkju-fyrirtækja hafi margfaldast í verði síðustu ár. Nú virðast markaðslögmálin ráða og forsendur ylræktar hafa breyst á stuttum tíma. Samkeppnin við gagnaver og annan orkufrekan iðnað um raforku er óásættanleg. Hvða varð um fæðuöryggið? Allt er þetta manna-
na verk og það sér það hvar sem vill að þetta er galið í landi orkuauðlinda.

Þann 20. nóvember síðastliðinn sat ég opinn fund sem Bændasamtök Íslands boðuðu til í Garðyrkjuskólanum að Reykjum. Þar voru breyttar forsendur í raforkumál í brennidepli. Fundurinn var vel sóttur og áberandi margir úr stjórnmálastéttinni meðal gesta, enda Alþingis kosningar þá framundan en hvað svo ? ? ?

Skólinn – aðstaðan

Á fundinum lýsti nýskipaður rektor FSu, heimsókn sinni í Verknámshús skólans síðastliðið haust. Einmitt þegar fram fór sveinspróf í Skrúðgarðyrkju. Byggingin er gömul og úr sér gengin og þar er mikill hæðarmunur úr einum enda í annan. Því voru þarna mismunandi forsendur og ójafn leikur, eftir því hvaða staðsetningu í húsinu nemendur fengu sem vinnusvæði, enda þurfti að draga númer. Lottó og það í Sveinsprófi. Þar sem hellirignði þann daginn í leku húsi, voru sumir nemendur blautir og kaldir, auk þess sem rigndi á einstaka verk. Við aðstæður sem þessar reikaði hugurinn til baka til Eistlands og aðstöðunnar sem nokkrir nemendur úr skrúðgarðyrkju heimsóttu í bæinn Rápina, í Eistlandi nokkrum mánuðum áður. Þrátt fyrir það að í Eistlandi sé landsframleiðsla á íbúa mörgum sinnum

lægri en hjá okkur, eru þar innviðir í garðyrkjunámi á öðrum og betri stað en hér. Garðyrkjuskólinn þar er fram-sækin og öllum tækjum velbúinn. Það var menningarsjokk fyrir okkur að sjá húsakostinn og tækjabúnað, svona rétt eins og við kæmum frá þróunarlandi. Setustofur í opnum svæðum þar sem hægt er að slaka á og eða virða fyrir sér verkefni Blóma-skreytingarbrautar.

Er það ofsögum sagt að með því að trassa umgjörð og þróun garðyrkjunáms sé verið að skjóta sig í fótinn?

Að fundi Bændasamtakanna loknum, kíkti Halla Hrund Logadóttir á Verknámshúsið og á ylræktina.

* Það þarf að vinna saman heildstæða stefnu í málaflokknum garðyrkjunám, þvert á flokka. Einnig þarf að tryggja afkomu ræktunar í landinu.

- Helena S. Stefánsdóttir.

Á ÞRÍÐJA TUG BYGGINGA
HAFRA RISIÐ FYRIR
HAPPDRÆTTISFÉ

Tryggðu þér miða á www.hhi.is

Óskum öllum gleðilegs sumars

FICUS
GARÐYRKJUSTÖÐ

Húsin okkar

Bambahús eru einstök hönnun sem henta í alla ræktun hvort sem er til heimilis eða atvinnu. Bambahús eru smíðuð úr galvaniseradi stálgrind, klædd með 10mm. einangruðu gróðurhúsaplásti og koma með sérsníðadri stálhurð, ásamt loftglugga með stormjárnri.

Bambahús smíða falleg gróðurhús, nídsterk og notendavæn. Gróðurhúsin koma fullbúin og hagkvæm til notkunar allt árið um kring. Þau er létt og meðfærileg og alltaf hægt að bæta við einingum.

Bambahús eru hönnuð til að rækta fæðu í mold og auðvelt að umbreyta í alla tegundir ræktunar ásamt plássi fyrir kósýsvæði.

Verð frá 369.000 kr. + vsk.

Bambahús koma með gróðurkerjum í vinnuhæð og það má tvöfalda ræktunarplássid með því að nýta rýmið fyrir neðan gróðurkerin. Bambahús eru einstök, lítið viðhald er á húsunum, einfalt í uppsetningu, lágt verð og hefur jákvæð umhverfisáhrif.

Eiginleikar

- Bambahús þurfa aðeins sléttan flöt og engin þörf er á jafðfestu
- Bambahús þola vind og snjóþunga betur en flest önnur gróðurhús
- Bambahús koma með gróðurkerjum
- Bambahús nýtir fermetrapláss betur en önnur gróðurhús
- Bambahús henta betur fyrir hreyfihamlaða
- Bambahús er íslensk hugvit og framleiðsla
- Bambahús er hringrásarhagkerfið í allri sinni mynd
- Bambahús eru færanleg, hægt að færa þó það sé í fullri notkun

Kaldi Bambapotturinn

Kynningarverð
63.900 kr. + vsk.

BAMBAHÚS

www.bambahus.is

bambahus@bambahus.is

s.862-5008

Við sérhæfum okkur í heildarlaunum á leik- og íþróttasvæðum

Útileiktæki, girðingar, fallvarnarefni, gervigras, gúmmíhellur, gúmmí-grasmottu, gúmmí yfirborð-tartan, hjólabrettarampar, sparkvellingar, mörk, körfur, bekkir, útigögn o.fl.

Fjöldi umboða og einnig breið vörulína úr endurunnu plasti.

Fyrir bændur og búalið — Plastrimar í fjárhúsgólf, nótuð plastborð í milligerð, bása, drenmottur og ýmislegt.

Jóhann Helg Hlökkversson - Skráðgarðyrkjumeistari

jh@johannhelgi.is - www.johannhelgi.is - Sími: 5651048 - 8208096

Myndir: H.S.

Íslandsmót iðn- og verkgreina fór fram í Laugardalshöll, 13. – 15. mars síðastliðinn.

Allt að 10 þúsund nemendur 9. og 10. bekkja mættu til að kynna sér námsmöguleika í verkgreinum á framhaldsskólastigi. Góð mætin var á fjölskyldudeginum, sem var jafnframt loka keppnisdagur í hinum ýmsu iðngreinum. Dórnafndir skipaðar fagfólki hvernar greinar fyrir sig, dæmdu verkin og að því loknu fór verðlaunaafhending fram á stóra sviðinu. Sýningin Mín Framtíð er haldin í samstarfi við Mennta- og barnamálaráðuneytið, sveitarfélög og fagfélög iðn- og starfsgreina. Viðburðurinn var einstaklega vel skipulagður og glæsilegur. Garðyrkjuskólinn - FSu kynnti hinar ýmsu námsbrautir innan garðyrkjunnar. Fjórir nemendur af skrúðgarðyrkjubraut skólans, kepptu í hellulögnum, frágangi og gróðursetningu. Allir stóðu sig vel og var keppnin jöfn.

Í fyrsta sæti var Georg Rúnar Elfarsón, Ingólfur Þór Jónsson í öðru sæti og í þriðja sæti var Friðrik Aðalgeir Guðmundsson. Eins og sjá má á myndunum var mikill áhugi gesta og margir sem sáuðu fræjum til ræktunar.

Stuðningur velunnara er ómetanlegur og hér má sjá hvað margir lögðu skólanum lið í verkefninu. - H.S.

Vel sótt
kynning

Japanskir garðar

Pálína Matthildur í garðinum sínum, þar sem bambusgrindverk umlikur sköpunarverk hennar. Mynd: Helena S.

Hrífuskaftið

Pálína Matthildur Kristinsdóttir fæddist á Eyri á Arnarstapa árið 1943. Hún segist ekki hafa verið gömul þegar hún sá ræktun í fyrsta skipi. „Við hjuggum jú í sveit og þar var ræktað. Ég hef verið svona tveggja ára þegar ég man fyrst eftir því. Karólína mamma mín og Elín amma, ræktuðu kartöflur, blómkál og rabarbara. Þá hvolfdu þær glerkrukkum yfir ungar plöntur í vermireitnum á vorin, til þess að verja þær fyrir næturfrostri,“ segir Palla. „Við vorum átta systkinin og þurftum auðvitað að taka þátt í bústörfunum eins og tíðkaðist á þeim tíma. Það var ekki að ræða það að maður væri bara að leika sér, til dæmis þegar það var heyskapur. Allir tóku þátt, svoleiðis var það bara. Ég er miðjubarn og þegar ég var um þriggja til fjögurra ára, stríddu eldri systkinin mér á því að það væri lítið gagn af mér í heyskapnum, ég stæði bara og nagaði hrífuskaftið,“ segir Palla og hlær hátt.

Raunvísindi

Pálína kynntist lífsförunaut sínum, Sigfúsi M. Johnsen jarðeðlisfræðingi

Erna, Kristín, Ellla, Stefán og Pálína í heyskap með Elínu ömmu.

Karólína og Elín í kartöflugarðinum.

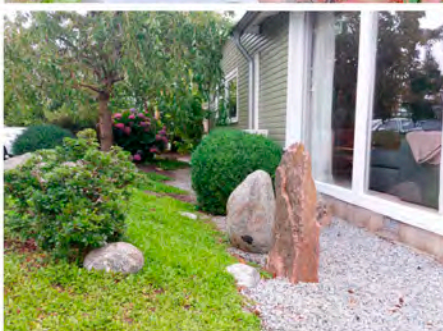
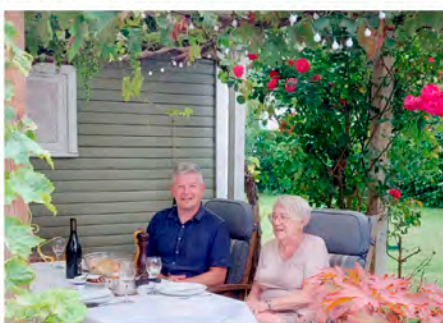
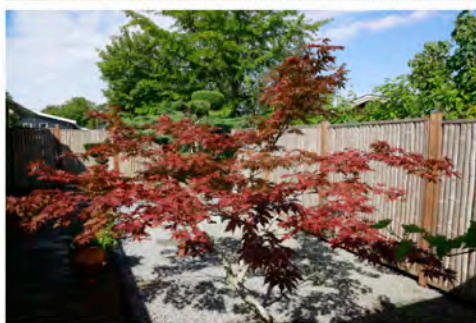
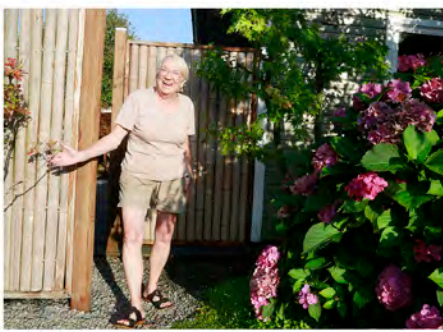
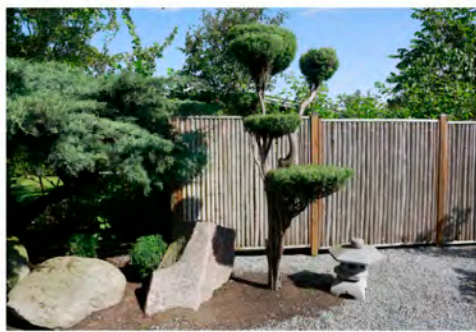
og prófessor í jöklafræðingum, hjá Raunvísindastofnun Háskóla Íslands, sem þá bar reyndar annað nafn. Þarið flutti saman til framhaldsnáms í Danmörku árið 1964 og stofnuðu þau heim til Íslands með börnin sín þrjú, en Danmörk togaði alltaf í þau og fóru þau tvö til baka árið 1989.

Í miðborg Kaupmannahafnar er þeirra heimili, þar sem Pálína býr enn í dag, en Sigfús lést árið 2013.

Gróðrarstöðin Kjarr

Símar 482 1718 & 846 9776
www.kjarr.is // kjarr@islandia.is

Garður Pöllu skiptist í tvo stíla, japönsk áhrif við framanvert húsið og rósa - aldingarð með stórra grasflöt til suðurs. Mynd: Helena S.

Sér valin yrki

„Ég hef alltaf haft gaman af garðrækt og þá sérstaklega blómum. Við Sigfús bjuggum fyrst í Tåstrup, svo í Kirke Værlose. Á báðum stöðum var ég með nytja- og skrautjurtir. Tómata byrjaði ég að rækta í Tåstrup árið 1967 og hef alltaf haft þá ræktun í garðinum. Forrækta í glugganum heima og nota ræktunarlýsingu. Tómas Phonse er frændi Sigfúsar míns og ég hef fengið fræð góðum og sterkum yrkjum frá honum.

Í dag bý ég í Kaupmannahöfn og á ekki mörg stofublóm, því ég er mikið á flakki. Ég nenni ekki að ferðast með fullan bíl af stofublómum í sumarhúsið á Stillinge, þar sem ég á sumrin, það er bara vesen,“ segir Palla.

Japans tengingin

Palla og Sigfús voru mjög nán og starfaði hún með honum við vísindastörf og kjarnaboranir í 12 sumur á Grænlandsjökli. Borkjarnarnir voru fluttir í frystiklefa í Danmörku þar sem sýni voru tekin úr þeim og úrvinnsla fór fram yfir vetrartímamann. Tengingin við Japan er sú að þegar Japanir fóru að hafa áhuga á því að bora á Suðurskautinu fóru þeir fyrst til Grænlands og lærðu hjá Sigfúsi.

Eftir það bauðst honum gesta prófessors staða í Japan. Tvisvar sinnum þrjá mánuði og einu sinni í fjóra mánuði. Ég þurfti auðvitað að gera eitthvað á meðan hann var að kenna.

„Ég þvældist því um á og kynnti mér menninguna, lærði smá japönsku og skoðaði alla mögulega japanska garða“. Palla heldur áfram og útskýrir enn frekar, „Zen-garðar eru þannig hugsaðir að þar sest maður niður og slakar á og tæmir hugann. Svona heilandi garður, eins konar hugarró. Það er stórkostlegt að sjá hvernig Japanir vinna í gördunum. Ég sá einu sinni, í ekkert svo stórum garði 10 til 15 manns, skriðandi á hnjúnum og tína upp illgresi eða óæskilegan gróður með flísatöng“.

**Garðplöntusalan
BORG**

Þelamörk 54
810 Hveragerði
Sími: 483 4438

borg@borghveragerdi.is • www.borghveragerdi.is

GRÓÐRARSTÖÐIN PÖLL

Í heimsókn hjá forstjóra Honda

„Í þessari tegund garðlistar er öllu mjög mikið stýrt því verið er að skapa smækkaða mynd af náttúrunni, einskonar málverk í garðinum. Einu sinni fór Sigfús á ráðstefnu í Osaka og mökum sem voru með í ferðinni var á meðan, boðið heim til forstjóra Honda bílafyrirtækisins. Húsið var stórt glæsilegt og garðurinn örugglega 400 x 500 m. Í honum var lítið hús sem var fyrir garðyrkjumennina og virtust þeir búa þarna. Þeir voru fjórir og unnu þarna stanslaust á meðan á heimsókninni stóð, enda var garðurinn mjög flottur.

Þegar við sögðum eiginkonu forstjórans frá því að okkur þætti garðurinn hinn glæsilegasti, svaraði hún. Já já, hann er ágætur en mig langar til þess að hafa blóm. Þar sem það samræmist ekki japanska stílnum að blóm séu í garðinum er það ekki í boði. Konan sagðist samt ekki hlusta á manninn sinn að þessu leyti og væri með blómapotta á veröndinni. Það sleppur til, sagði hún, af því að pottarnir voru ekki í garðinum. Ég fékk þarna gefins bók um hugmyndafræði japönsku garðlistarinnar, hvar skyldi hún nú vera? Ég þarf nú að fara að grafa hana upp úr hirslum,“ segir Palla.

Sumarparadís við ströndina

Árið 2001 festu Palla og Sigfús kaupásu-marhúsi við Stillinge strand á Sjálandi, skammt frá Stórabeltisbrúnni og þar er baðströnd, með sólsetri í vestri. Þarna byggðu þau saman upp sína fallegu paradís, þó ekki hafi þau alltaf verið sammála um aðferðirnar við það að skapa. Palla heldur áfram; „byrjað var á því að laga sumabústaðinn. Margt þurfti að gera í garðinum og mikil órækt var þarna, sérstaklega framan við húsið”.

Palla og Sigfús í Birkegårdens Haver, sumarið 2005.

Mynd: Helena S.

Við kaupun var mikil órækt í garðinum, sérstaklega að framanverðu.

Mynd: Helena S.

Sigfús fékk sjokk

Í garðinum var perulaga sígrænt tré sem öllum þótti afskaplega ljótt. Sigfús var ekki sammála og fannst það bara fint. Þegar hann þurfti að fara til Grænlands að vinna og ég varð eftir heima, þá notaði ég tækifærið og formklippti tréð að japanskri fyrirmynd, svona eins og ég hafði séð gert í Japan.“

Þar voru línurnar lagðar og skipulagning með japönsku áhrifunum hófst. „Sigfús fékk alveg sjokk þegar hann kom heim, enda leit tréð ekki vel út fyrsta sumarið,“ segir Palla og prakkarasvipurinn leynir sér ekki.

„Ég hafði áður fengið stórt og myndarlegt 300 kg grjót til þess að nota í garðinn. Grjótið var að stórum hluta grafið niður og nibban stendur upp úr. Á Íslandi telst það varla til tíðinda að panta grjót í garðinn, en þar sem jarðefni í Danmörku er að stórum hluta sandur og lítið um grjót, er það nokkur fyrirhöfn að fá slíkt grjót.

Innflutningur á grjóti kemur frá öðrum löndum, t.d. Svíþjóð. Garðurinn sem er nokkuð stór, skiptist í japönsku áhrifin og grasflöt við austur- suður hlið hússins. Þar er sólpallur, tómaplöntur meðfram húsinu, hangandi í tómatakörfum á flötinni eins og listaverk, ávaxtatré, vistlegt setusvæði þar sem klifurrósir og vínviður vaxa í góðu samlinði og þekja pergóluna fyrir ofan matarborðið.

Djúp merking

Palla segir japana benda á að Vesturlandabúar kunni ekki að skapa ekta japanska garða, en til séu margir vesturlenskir garðar í japönskum stíl. Djúp merking og hugmyndafræði liggja að baki staðsetningar einstakra atriðum. Hliðið inn í garðinn, má t.d. ekki vera nema á sérstakan hátt, eigi það að teljast ekta. Fáar plöntur, formklipptar og sígrænum og greinum stundum stýrt með þyngdum. Aðrar plöntutegundir séu þá einna helst, burkni, blómstrandi Lyngrós eins og *Achillea* eða *Rododendron*.

„Til eru margskonar slíkir garðar með mismunandi heitum, hugmyndafræði og áherslum. Það myndi t.d. aldrei sjást Hlynur - *Acer*, í Zen-garði. Þar er uppistaðan mól sem rökuð er í mynstur og hálf niðurgrafið grjót. Eins konar smækkuð mynd af náttúrunni þar sem mölin táknar sjó og grjótnybban kletta eða fjöll“. „Ég hef í gegnum árin skoðað allskonar garða í mörgum löndum, en í Danmörku er sá garður sem næst kemst japönskum garði, hluti af Birkegårdens Haver, sem er fallegur og stór garður hér á vestur Sjálandi. Hann ætti áhugafólk um skrudgarða að heimsækja“, segir Pálína Matthildur Kristinsdóttir að lokum.

Greinarhöfundur - Helena S. Stefánsdóttir
garðyrkjufraðingur og framhalds nemi.

Hver tegund garða hefur sína einstöku nálgun, fangar náttúrufegurð og innra jafnvægi. Myndir Helena S.

Hugmyndafræðin í japönskum gördum byggist almennt á eftirfarandi:

- **Samræmi við náttúruna:** Garðarnir endurspeglar náttúruleg landslag, eins og fjöll, vötn og ár, en með huglægu, listrænu útfærslu.
- **Minna er meira:** Einfaldleiki er lykilatriði, með áherslu á táknafræði og notkun tómarýma til að skapa jafnvægi.
- **Hugleiðsla og ró:** Markmið garðanna er að bjóða upp á stað fyrir kyrrð, íhugun og tengingu við náttúruna.
- **Árstíðirnar:** Japanskir garðar breytast gjarnan í takt við árstíðirnar, með plöntum og litum sem fagna hverju tímabili.

Japanskir garðar eru fjölbreyttir og hver tegund þjónar sérstökum tilgangi og hefur sína einstöku fegurð. Hér eru nokkrar helstu tegundir:

Tsukiyama-garðar: Þessir garðar tákna landslag með hæðum og dölum, oft með tjörnum, brúm og trjám. Þeir gefa þá tilfinningu að þú sért að ganga í gegnum stórfenglegt, náttúrulegt landslag, þó að það sé í minni stærð.

Chaniwa-garðar: Einnig þekktir sem tegarðar, eru þeir hannaðir fyrir japanskar tedrykkjuathafnir. Þessir garðar eru einfaldir, með steinlagðar stígar, mosateppi og einföld lítill tjörn eða brunnur.

Innra jafnvægi – djúp merking

Kaiyu-shiki-garðar: Þessir garðar eru gerðir til göngu, þar sem stígar leiða fólk um garðinn til að njóta mismunandi útsýnisstaða, eins og tjarnar, brúar eða fallegs blómabeðs.

Kare-sansui-garðar: Eins og áður nefnt, þurfir landslagsgarðar (*zen - garðar*) sem nota steina, mól og sand til að skapa róandi andrúmsloft fyrir íhugun.

Roji-garðar: Lítil tegund garða sem tengist japönsku teathöfninni. Þeir skapa kyrrlátt umhverfi og oft leiða þeir til teherbergis.

Shakkei-garðar: „Lánað landslag“ þar sem garðinn nýtir útsýnið í kringum sig, svo sem fjöll eða skóg, sem hluta af hönnun sinni.

— Samantekt með aðstoð gervigreindar.
Engin ábyrgð er tekin á sannleiksgildinu.
Einungis er verið að prófa hvernig hægt er að nýta hina nýju tekni.
- H. S.

SUNDLAUGIN LAUGASKARÐI **SUMAROPNUN**

15. maí – 14. september

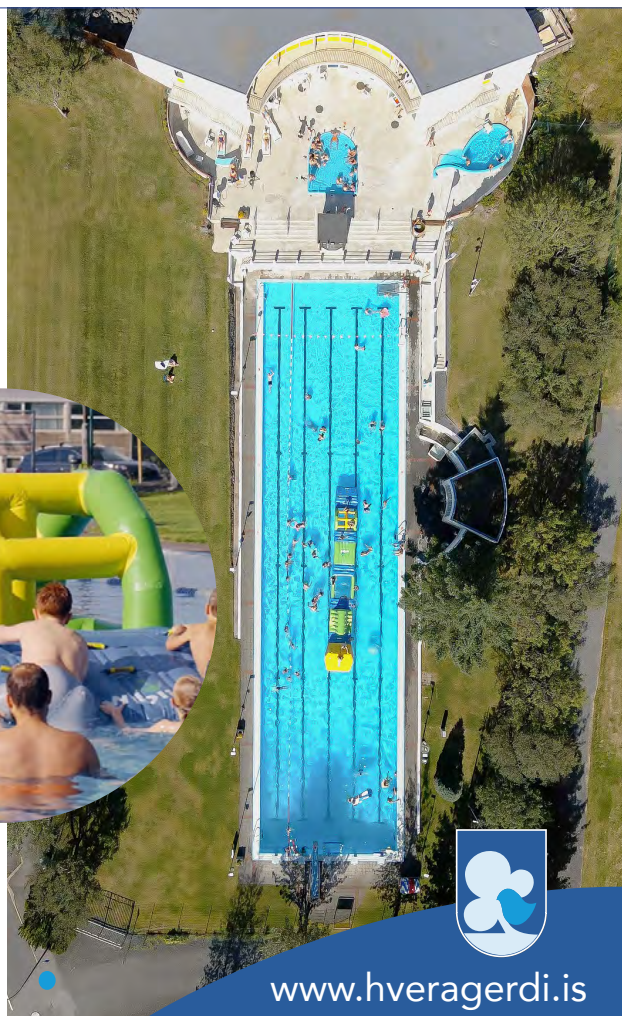
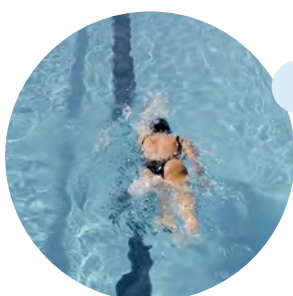
Mánudaga til föstudaga

kl. 06.45 – 21.30

Helgar

kl. 09.00 – 19.00

GLEÐILEGT SUMAR

www.hveragerdi.is

Hugrún Britta á Gotlandi sumarið 2019.

Býflugnabóndinn Peter Schneider Wingsköld

Peter Schneider Wingsköld er reynslumikill býflugnabóndi frá Þýskalandi en býr á Gotlandi í Svíþjóð. Hans aðal áhugamál er sjálfbær býflugnarækt. Hann skrifaði bókina *'Naturlig Biodling'* þar sem hann gerir áhugamáli sínu góð skil. Ástríða hans fyrir náttúrunni og lífrænum búskapaháttum hefur gert hann að fyrirmynd í því hvernig við getum stuðlað að heilbrigði býflugnastofna og lífræðilegum fjölbreytileika í umhverfi okkar.

Peter útskýrir hvernig býflugur gegna lykilhlutverki í vistkerfinu. Þær sjá um frævn fjölmargra plantna, bæði villtra og í ræktun, sem stuðlar að auknu fæðuöryggi og fjölbreytni í náttúrunni. „Býflugur eru ekki bara framleiðendur hunangs,“ segir Peter, „heldur eru þær einnig ómetanlegar fyrir vistkerfi okkar.“

Í málflutningi sínum leggur Peter áherslu á mikilvægi þess að rækta býflugur með náttúrulegum aðferðum. Hann notar lífrænar aðferðir og forðast tilbúin efni til að stuðla að náttúrulegu jafnvægi. „Það snýst um að skapa umhverfi þar sem býflugurnar geta þrífist á eigin forsendum,“ segir hann. Þetta felur í sér að huga að plöntunum í kring, tryggja hreina fæðu fyrir býflugurnar og vernda búin þeirra frá streituvaldandi þáttum.

Hann hefur einnig átt í samstarfi við ýmsa aðila sem deila ástríðu fyrir lífræðilegum fjölbreytileika. Í gegnum þetta samstarf kennir hann öðrum aðferðir sínar og hvetur fólk til að taka þátt í býflugnarækt, hvort sem það er til að auka frævn eða framleiða sitt eigið hunang. „Þetta snýst ekki bara um að uppskera hunang,“ útskýrir hann. „Þetta er líka leið til að tengjast náttúrunni og læra um jafnvægi hennar.“

Peter vonast til að fleiri taki þátt í að vernda býflugur og styðja sjálfbæra aðferðir í býflugnarækt. Hann telur að með því að bæta skilning okkar á mikilvægi býflugna getum við haft jákvæð áhrif á umhverfið. „Þetta er verkefni sem við verðum öll að taka þátt í,“ segir hann með áherslu.

Árið 2019 hélt Peter sumarnámskeið í náttúrulegri býflugnarækt í síðasta sinn. Hann var ekki veikur og hafði ekki misst áhugann en sagðist vilja einbeita sér alfarið að ástinni en sambandið við konuna hans var eitt það krúttlegasta sem ég hef séð.

Ég var svo heppin að fá að upplifa þetta námskeið þar sem 8 manna hópur kom saman og tjaldaði á lóðinni hans á Gotlandi í heila viku. Við kynntumst ólíkum tegundum af býflugnabúum og lærðum sögu þeirra í steikjandi hita og sól.

Peter kenndi okkur að eftir margra áratuga notkun á sykurvatni í býflugnarækt hafa býflugnastofnar heimsins veikt töluvert. Að flestir stofnar séu nú alfarið háðir sykurvatni því magi flugnanna sé orðin of veikur til að geta melt ensímin í hunanginu sjálfu. Í kjölfarið var varnarkerfi flugnanna, sérstaklega gegn ógnum eins og Varroa-mítlinum, orðið veikara.

Í mörg ár hefur Peter reynt að snúa þessum vítahring við. Í nokkra áratugi tók hann minna og minna af hunangi úr búunum og gaf þeim sífellt minna sykurvatn. Árið 2021 var í fyrsta sinn sem hann náði að láta býflugurnar alveg vera og tók ekkert hunang úr búunum og gaf þeim ekkert sykurvatn. Hvert einasta bú lifði af og er stofninn hans á Gotlandi orðinn stöðugur og sjálfbær.

Peter leggur mikla áherslu á að hugleiða áður en hann fer og heimsækir búin sín og hefur ekki þurft að nota hlífðarfatnað í marga áratugi. Stofninn hefur þróast með ró hans og eftir fyrsta dag námskeiðsins notaðist enginn við hlífðarbúnað því þess var einfaldlega ekki þörf.

Greinarhöfundu -

Hugrún Britta Kjartansdóttir
nemandi í lífrænni ræktun. Myndir: Í einkaeygu.

BYGGÐASTOFNUN

FLÓRA
GARÐYRKJUSTÖÐ

HVERAGERÐISBÆR

Gleðilegt Sumar!

Blóm gera kraftaverke

íslensk
blóm

Ifor Williams Kerrur í öllum stærðum og útfærslum

**Mikið úrval varahluta í Ifor Williams kerrur
og allar aðrar gerðir af kerrum,
ásamt úrvals viðgerðarþjónustu**

Víkurvagnar ehf. - Hyrjarhöfða 8. - 110 Reykjavík
Sími 577-1090 - www.vikurvagnar.is - sala@vikurvagnar.is

Námsferð á vegum Nordplus

Gestir frá Danmörku, Finnlandi, Íslandi og Lettlandi sóttu Eistlandi heim vorið 2024 og nutu samveru, fræðslu, menningar og skemmtunar.

Mynd: Helena S.

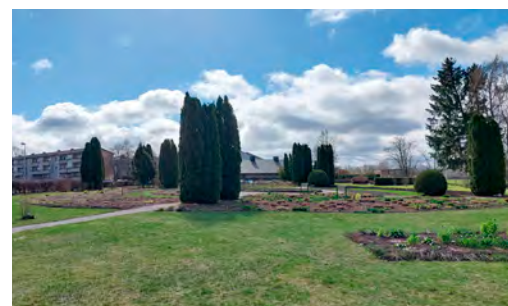
Nordplus er Menntaáætlun norrænu ráðherranefndarinnar. Samvinnuverkefni sem ætlað er Norðurlöndum og Eystrasaltslöndum.

Styrkir eru veittir til samstarfsneta og þróunarverkefna skóla. Ferðastyrkir vegna nemendaheimsóknna, kennaraskipta, þjálfun nema í starfsnámi og undirbúningsheimsóknir.

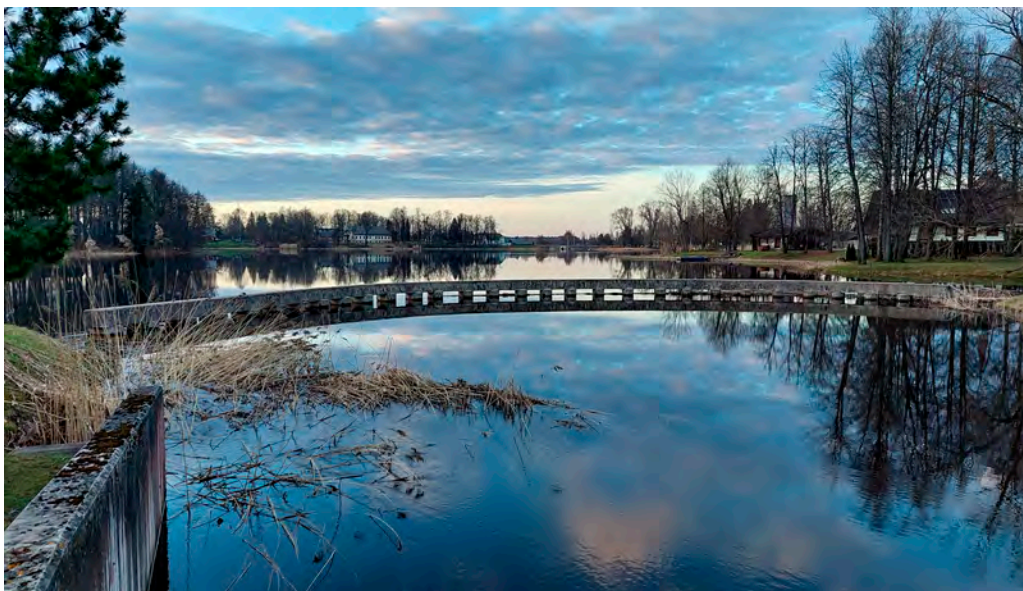
Markmið ferðar á vegum Nordplus er að mynda tengsl, skiptast á reynslu í námi og starfi. Og ekki síst að kynnst menningu, þjóðararfi og listum þjóðarinnar sem heimsótt er.

Eistlandsferð

Á vegum Nordplus fór sex manna hópur nemenda, ásamt kennara og fararstjóra úr Garðyrkjuskólanu til Eistlands, daganna 7. – 13. apríl 2024. Millilent var í Finnlandi með nokkurra tíma stoppi og þaðan var flogið til Tartu í suðurhluta Eistlands. Þaðan tók við rútuferð til bæjarins Rápina, í skólann sem við heimsóttum og þar sem við gistum.

Útsýnið í Rápina að morgni dags. Mynd: Ólafur A.

Kirrlátt vorkvöld við vatnið í Rápina og hinu megin við veginn byggja fuglar sér bú.

Mynd: Ólafur A.

Við Peipus vatn horfðu Friðrik og Óli Þór yfir til Rússlands á meðan Árný og Ólafur brugðu á leik sem hafmeyja og sjávarguðinn Poseidon.

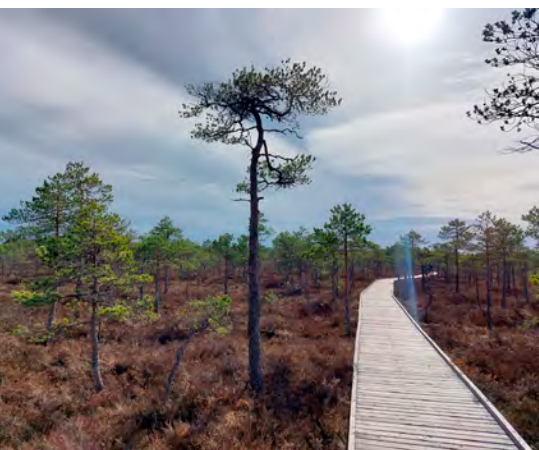
Myndir: H.S.

Um staðhætti

Räpina er lítill bær í Suðaustur-Eistlandi, nálægt landamærum Rússlands, þar búa um 2000 íbúar.

Bærinn er þekktur fyrir fallega náttúru, þar á meðal Peipusvatn, (*Lake Peipus*) sem er eitt stærsta stöðuvatn í Evrópu. Þetta er stórt og sögufrægt vatn sem markar landamærin milli Eistlands og Rússlands. Það spilar einnig mikivægt hlutverk í umhverfi og menningu svæðisins.

Peipus vatn er 3.555 km² að stærð, sem gerir það að fjórða stærsta stöðuvatni í Evrópu. Það er einnig með um það bil 8 metra meðaldýpt, sem sýnir hversu grunnt það er miðað við stærð.

Göngustígur mýrarinnar nær um 6 km leið.

Meenikunno-mýrin sem spannar 3000 hektara svæði, er einstök náttúruperla í Eistlandi. Þegar talað er um Meenikunno-mýrina er ekki aðeins verið að vísa í mýrlendi, heldur sérstaka draumaveröld.

Bærinn Räpina, hefur sögulegan bakgrunn og eru þar nokkrir áhuga-verðir staðir, eins og gamli kirkjugarðurinn og Räpina pappírverksmiðjan, sem er ein elsta starfandi pappírverksmiðja í Eistlandi. Garðyrkjuskólinn í Räpina, sem stofnaður var árið 1924, er elsti og stærsti starfsmenntaskóli í Eistlandi og er þar sérhæft nám í garðyrkju og tengdum greinum.

Á vel heppnaðri kvöldvöku fór fram kennsla í Eistneskum þjóðdönsum.

Myndir: H.S.

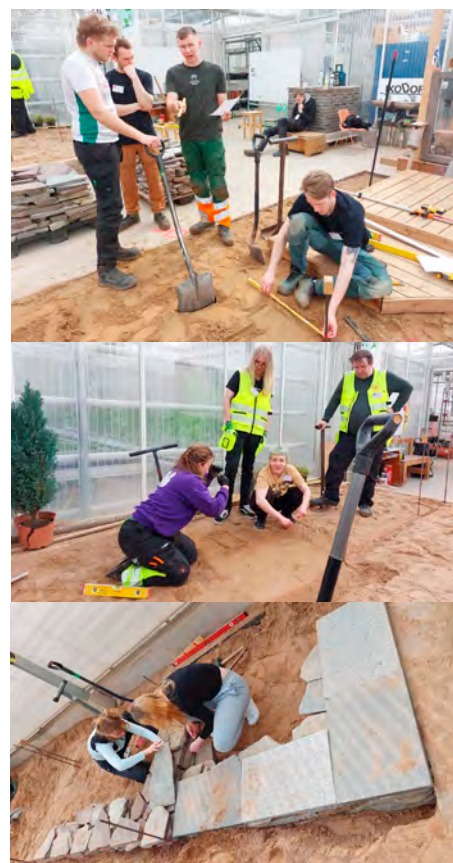
Skólinn býður upp á menntun á sviði landslagsarkitektúrs, blómaskreytinga og umhverfisverndar. Þar eru um 670 nemendur, þar af eru 78% fullorðnir. Mikil handverkshefð er í Eistlandi og þá ekki síst fjölbreytt textílmystur og hefðir í þrjónaskap. Eistnenska þjóðin er stolt af bakgrunni sínum og þjóðararfi. Söngur og dans einkennir þetta fólk og eru haldnar stórar hátíðir íhöfuðborginni Tallinn. Annað hvert ár er danshátíð og hitt árið sönghátíð (*festival*).

Aðal bygging skólans.

Vinnustofa

Í dagskránni var lögð áhersla á vinnustofu (*workshop*). Á Blómaskreytingabraut var unnið með efnivið úr náttúrunni, gerð skreytinga og skúlptúra. Nemendur frá Íslandi voru allir í garðyrkjudeildinni. Þar var unnið verkefni úr kalksteini og marmaraflís-um ásamt gróðursetningu runna, allt í harðri keppni.

Verkefnið var mjög skemmtilegt, en reyndi þó á að útskýra á ensku, fyrir nemendum af annarri námsbraut, hvernig æskilegt væri að vinna verkið og með hvaða verkfærum. Þó allt væri gert undir tímapressu gekk verkið upp að lokum, enda var leikurinn til þess gerður að æfa samvinnu fólks sem ekki þekkti til hvors annars.

* Skólinn * Aðstaðan • Verkefnið
 • Menningin • Sagan • Vináttan

Myndir: H.S. — Ó.A.

Svea Soomets tók á móti öllum gestunum, en frá Garðyrkjuskólanum fóru: Ágústa Erlingsdóttir, Árný Guðfinnsdóttir, Guðmundur Vilhjálmsson, Friðrik Guðmundsson, Helle Laks, Helena Stefánsdóttir, Ólafur Þ. Auðunsson og Óli Þór Sigurjónsson.

Gerð skordýrahótela var á dagskrá enda hefur skordýrum fækkað í Eistlandi eins og víðar. Allir fóru með fötur út í náttúruna og týndu efnivið í verkið, svo var farið í smíðastofuna og tekið til við útfærslu. Raðað var þétt í ramma, net heftað yfir og hver hópur merkti sitt verk. Öllum römmunum var stillt upp í náttúrunni og getur hópurinn verið ánægður með gagnsemi verkefnisins.

Farið var í skoðunarferðir um sveitirnar, stoppað á sögufrægum stöðum og við lystigarð í borginni. Einnig fékk hópurinn leiðsögn um glæsilegt sögu- og listasafn. Stoppað var í stórri garðyrkjumiðstöð og úrvalið skoðað.

Greinarhöfundur - Helena S. Stefánsdóttir
garðyrkjufræðingur og framhalds nemi.

Meenikunno-mýrin — Einstök náttúruperla Eistlands

Myndir: Ólafur Þ. Auðunsson.

Meenikunno þjóðgarðurinn var stofnaður árið 1981 sem mýrar verndarsvæði og var markmiðið að vernda þá mýri Must- vötnin og Valge sem liggja að mýrinni í austri og landslagið kringum þau. Verndarsvæðið tilheyrir Veriora sveitarfélaginu.

Þegar talað er um Meenikunno-mýrina er ekki aðeins verið að vísa í mýrlendi, heldur sérstakan draumaveröld þar sem náttúran hefur spunnið sinn fallegasta þráð í yfir 8.000 ár. Þetta landsvæði, sem þróaðist út frá þurru, sandkenndu landi sem varð yfirfullt af vatni, býður upp á einstaka sýn á fegurð og fjölbreytni sem náttúran getur skapað.

Mýrin sjálf er eins og óaðfinnanlegur kústur, þar sem torflagið er mettað með vatni og virðist „hanga í loftinu“ yfir sandlaginu undir því. Það er eins og jarðfræðileg dulúð risi upp frá landinu, og það sem mýrarlíf hefur skapað hér er jafn fjölbreytt og heillandi. Meenikunno-mýrin er heimkynni margra fuglategunda, þar á meðal

trönum, söngsvana og hins sérstaka orra. Þessi svæði eru í Natura 2000 -neinu sem tryggir vernd þeirra fyrir kynslóðir framtíðarinnar. Svo er það líka hin magnaða saga um hvernig Svíar byggðu trébraut í gegnum mýrina á tímum *Stóra norræna stríðsins* — sannkölluð söguleg perla.

Þegar gestir stíga inn í Meenikunno náttúru garðinn opnast heillandi heimur, með gönguleiðum sem leiða þá í gegnum mýrina, hæðirnar og skógarbreiðurnar. Hver spor fer framhjá vatni sem endurspeglar ljós og skugga; hver hvíldarstaður er eins og friðarathvarf. Það er upplifun sem líkist draumi en er allt of raunveruleg til að gleyma.

Munurinn á votlendistegundum

Votlendistegundir sem allar eru mikilvægar fyrir vistkerfi sitt og hjálpar við að draga úr flóðum, geyma vatn og styðja við fjölbreytt plöntu- og dýralíf.

MÝRI — Swamp:

- * Jarðvegur: Oft mettaður af vatni, en með góðum súrefnisstraumi.
- * Plöntulíf: Yfirleitt ríkjandi af trjám og runnum.
- * Staðsetning: Venjulega nálægt ám eða stöðuvötnum, með rennandi vatni.
- * Eðli: Erfiðara að fara um vegna djúps vatns og þykkra trjágróðra.

MÓR — Bog:

- * Jarðvegur: Súrt votlendi sem ein-kennist af lífrænum leifum og torfi.
- * Plöntulíf: Aðallega mýragróður eins og mosa (*t.d. Sphagnum*).
- * Staðsetning: Myndast venjulega á stöðum með regnvatni sem einu vatsuppsprettunni.
- * Eðli: Vatnið er mjög næringar-snauð, og það gerir móið sérstakt líffræðilega.

FLÓI — Marsh:

- * Jarðvegur: Ríkur á lífrænu efni og oft næringarríkur.
- * Plöntulíf: Gras og sefar ríkjandi, ekki tré.
- * Staðsetning: Myndast í sléttum með stöðugu vatni, oft tengt flóðum.
- * Eðli: Minna súrt votlendi með betra aðgangi að næringarefnum. (1)

Greinarhöfundur og ljósmyndir,
Ólafur Þ. Auðunsson,

Skrúðgarðyrkjufraeðingur og ljósmyndari.

Heimildir: (1)

chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://aianduskool.ee/voldik_BWB/meenikunno_eng%5B1%5D.pdf. Tekið af vefnum 21.02.2025.

VORVERK.IS

Bálpönnur
og úrval fylgihtuta fyrir eldunina

Velkomin í verslun Vorverks, Þverholti 2 í Mosfellsbæ
Opið virka daga 10-18 og laugardaga 11-16

Garðyrkjufélag Íslands er stofnað 1885 og fagnar því 140 ára afmæli í ár.

Í tilefni ársins verða heilsubótargöngur víða um land í sumar.

Nánari upplýsingar á heimasíðu félagsins gardurinn.is og facebook síðu Garðyrkjufélagsins.

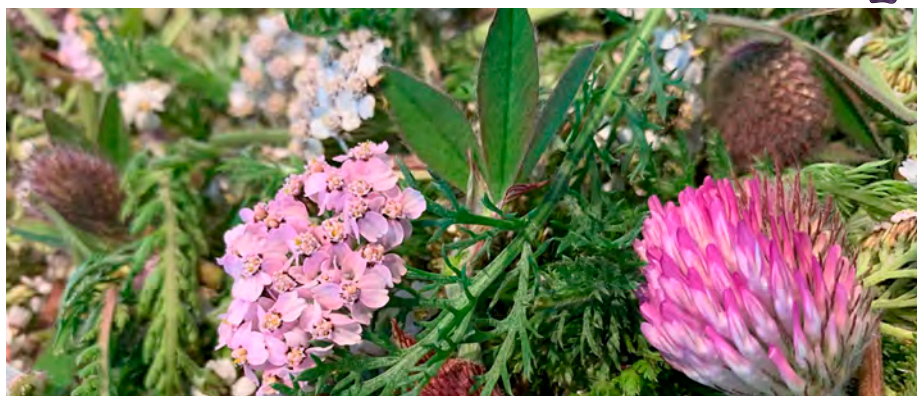
Ekki bara augnakonfekt

Þegar áhuginn á plöntum er svo gífurlegur og óbilandi er hann ekki eingöngu bundinn við að njóta fegurðar með augum og ilms með lyktarskyni. Sumir þurfa að smakka þær líka og oftast en ekki verður sú þörf öllu yfirsterkari í félagsskap garðyrkju- blætissálufélaga, í félagsskap þeirra sem skilja áhugann. Það er hins vegar þekkt að plöntur hafa verið notaðar til lækninga í þúsundir ára og eru fjölmargar plöntutegundir héraðs, bæði úr náttúru Ísland og garðaflóru landans nýttar í þeim tilgangi.

Við öflun jurta úr náttúrunni til neyslu er mikilvægt að velja afvikna staði utan alfararleiðar til að forðast mengun, ryk og önnur óhreinindi á plöntunum sem við tinum. Hvaða plöntuhlutar eru nýttir fer eftir tegundum og eiginleikum plantnanna sem við sækjumst eftir. Þumalputta reglan er að safna plöntum þegar þær eru vel safaspenntar á þurrum dögum og mikilvægt að plöntuhlutar séu ekki rakir af völdum daggarmyndunar.

Þegar tína á mismunandi plöntuhluta er hægt að hafa í huga að uppskera:

- Laufblöð þegar plöntur eru nýlaufgaðar.
- Blóm þegar þau eru nýútsprungin, gjarnan í sól.
- Alla plöntuna rétt fyrir blómgun (ca. 1/3 af yfirvexti).
- Rætur sem grafnar eru upp að hausti.
- Fræjum og aldinum safnað þegar þroskuð í lok vaxtartímabils.

Þegar plöntum hefur verið safnað er lykilatriðið að þurrka þær við fyrsta tækifæri og þarf að dreifa vel úr jurtunum á hlýjum (+20°C), dimmum stað sem loftar vel um. Hægt er að leggja jurtir í einfalt lag á lín sem loftar vel um, grindur eða net sem er strekkt á ramma. Þegar dreift hefur verið úr jurtum er tilvalið að hreinsa úr þeim aðrar plöntur, greinar og jafnvel pöddur sem slæðst hafa með. Einnig er hægt að binda stílka saman á jurtaknippum og hengja jurtir upp á hlýjum, dimmum stað. Að lokinni þurrkun, sem getur tekið nokkra daga (misjafnt eftir tegundum en má miða við þegar hægt er að mylja lauf á milli fingra), er hægt að geyma jurtirnar í bréfpökum á þurru og dimmum stað þar til þær eru notaðar, oftast en ekki sem te- eða kryddjurtir.

Ef ætlunin er að safna blómum sem alla jafna eru ræktuð sem garð- eða sumarblóm þarf að ganga úr skugga um að þau séu ræktuð á þann hátt sem hentar matvöru, án notkunar varnarefna. Ein öruggasta leiðin til að tryggja rekjanleikann er að forrækta plönturnar sjálfur fyrir þá sem hafa aðstöðu til. Í þéttbýli er hægt að planta forræktuðum plöntum í gróðurreit, beð og potta - tilvalið á svalirnar en forðist svæði nálægt stórum umferðaræðum og þar sem gældýr gera þarfir sínar.

Þær garðplöntur sem væri tilvalið að rækta og safna sem jurtir til neyslu eða skrauts eru meðal annarra

- **Morgunfrú** (Calendula officinalis)
- **Kamilla** (Matricaria chamomilla)
- **Lofnarblóm** (Lavandula angustifolia)
- **Brenningarfjola** (Viola tricolor)
- **Hjólkróna** (Borago officinalis)
- **Rauðsmári** (Trifolium pratense)
- **Skjaldflétta** (Tropaeolum majus)
- **Garðakornblóm** (Centaurea cyanus)

Samvinnuverkefni í ræktun ætjurta.

Fyrir áhugasama um efnið má benda á hægætisverkefni í Listasafni Árnesinga sem er í samvinnu við Garðyrkju-skólann á Reykjum sem er hugsað sem jarðtenging og tenging í hjarta og líkama fyrir gesti og gangandi. Í garði safnsins má í sumar finna fjöldann allan af ætiplöntum eins og berja runna, rósir, lækningarjurtir og ætiblóm meðal annars þau sem eru nefnd hér að ofan. Ég hvet áhuga sama til að staldra við í sumarfríinu, finna ró og hugga sig í garði Listasafns Árnesinga.

Gleðilega garðyrkju
- Bryndís Björk.

Með öryggið að leiðarljósi við trjáfellingar í Öskjuhlíðinni. Myndir: - H.S.

Magnús Breki Magnússon nemi á Skrúðgarkjúbraut hefur lokið námskeiði í trjáfellingum.

Skógurinn í Öskjuhlíð

Vorið 2025 hefur verið unnið við stórfelldar trjáfellingar í Öskjuhlíðinni í Reykjavík. Felld hafa verið um 1600 tré og tók verkefnið í heild sinni 7 vikur.

Það er flókið og hættulegt að fella tré af þessari stærðargráðu þar sem þau standa þétt í halla og urð og grjót allt um kring.

Hafist var handa í febrúar þar sem fjöldi borgarstarfsmanna og verktakar unnu linnulaust með keðjusög sem verkfæri. Aðstæður voru erfiðar, svo gæta þurfti vel að sér og tryggja innri og ytri aðstæður. Síðust tvær vikurnar barst liðsauki til verksins þegar þaulreyndir skógarhöggsmenn frá Austurlandi komu með stórvirkar sérhæfðar skógarhöggs vélar til verksins.

Allt var þetta gert til þess að tryggja öryggi aðflugs flugvéla um austurvestur flugbraut Reykjavíkurvallar, þó sitt sýnist hverjum um inngripin. Að grisja þurfi skóg á svo róttækan hátt, er nokkuð nýtt á Íslandi. Þó ræktun nytja-skógar fari hér vaxandi á hún sér stutta og svæðabundna sögu, sé miðað við hin Norðurlöndin. Við höfum almennt-litið á tré sem skjól fyrir næðingi og norðan garra til þess að skýla viðkvæmari smáum plöntum í uppvestinum. Við þekkjum einnig skjólbelti við ræktunarland og rjóður í útivistarsvæðum og almenningsgörðum, en þessi svæði þarf að ástandsmeta og grisja allan gróður, áður en allt er komið í óefni.

*** Í Garðyrkjuskólanum að Reykjum fer fram kennsla í trjáfellingum og grisjun. Er það skylduáfangi fyrir námsbrautirnar Skógur og náttúra og Skrúðgarðyrkja. Í áfanganum er farið vandlega yfir eftirfarandi þætti:**

Hvernig keðjusög virkar, umhirða hennar og hvað ber að varast. Staða og líkamsbeiting, mikilvægi öryggisbúnaðar, persónuhlífar og hvernig á að tryggja öryggi fyrir alla á vinnusvæðinu. Þar á meðal að lesa í aðstæður í umhverfinu og tryggja öryggi vegfarenda.

Trjáfellingar og grisjun með keðjusög

Þó almennt séu tré á Íslandi ekki eins stór og víða erlendis, fer þeim fjölgandi sem eru stærri en almenningur ræður við að fella, t.d. í einkagörðum. Að misreikna sig getur verið dýrkeypt, bæði lífi og limum. Lóðareigandi ber ábyrgð á trjám innan sinna marka og hann þarf því að fylgjast með stækkanði trjám og gera viðeigandi ráð stafanir. Skynsamlegt er að fá fagfólk til þess að gera ástands- og hættumat á trjám, áður en næsti stormur skellur á.

Í Svíþjóð getur eingöngu sá sem framvísar skírteini um keðjusagar námskeið, verslað keðjusög. Það er ærin ástæða til, því þrátt fyrir þessar reglur, verða þar alvarleg slys og dauðsföll við trjáfellingar, ár hvert.

Fyrir almenning er boðið er upp á námskeið í trjáfellingum hjá Garðyrkjuskólanum að Reykjum og fer þeim fjölgandi sem sækja slík námskeið. Þau eru tilvalin fyrir eigendur sumarbústaðalóða og ræktunarlands.

Forvarnir gegn gróðureldum er annað námskeið á vegum Garðyrkjuskólans sem haldið er í samvinnu við Brunavarnir Árnessýslu, Land og skóg, ásamt Verkís. Þetta námskeið hentar eigendum ræktunarlands og sumarbústaðaeigendum hvort sem þeir leggja stund á skógrækt eður ei, allt gróid land getur brunnið ef að þannig aðstæður skapast.

* Kynni ykkur þá sérþekkingu og fræðslu sem í boði er hjá Garðyrkjuskólanum að Reykjum eða ráðfærið ykkur við fagfólk innan garðyrkjunnar.

Greinarhöfundur - Helena S. Stefánsdóttir
garðyrkjufraeðingur og framhalds nemi.

Kennsla í notkun og meðferð á keðjusög, hjá skógarhöggs sérfræðingnum Björgvini Ö. Eggertssyni. Myndir: Helena S.

Skerðu niður með krafti – án bensíns!

EGO keðjusagir og garðvélar eru knúnar af öflugum batteríum, sem skila meiri afli en hefðbundnar bensínvélar – án hávaða, mengunar og umstangs.

PÓR H
Reykjavík, Akureyri og Selfossi

Framfarirarandi fyrirtekið 2024

SFG Sölufélag
garðyrkjumanna
-STOFNAD 1940-

**Íslenskt
grænmeti**

**Pú veist
hvaðan það
kemur**

Kort af byggingum og lóð Garðyrkjuskólans

Garðyrkjuskólinn verður opinn gestum og gangandi
á 86 ára starfsafmæli skólans.

Fullt af skemmtilegum viðburðum og ferskt grænmeti til sölu!

Hátíðardagskrá

13:30 – 13:35	Setning – Guðríður Helgadóttir, staðarhaldari Reykjum
13:35 – 13:55	Garðyrkjuverðlaunin 2025 Forseti Íslands, Halla Tómasdóttir Hvatningarverðlaun garðyrkjunnar Verknámsstaður ársins Heiðursverðlaun garðyrkjunnar
13:55 – 14:00	Tónlistaratriði – Einar Clausen, söngvari
14:00 – 14:15	Umhverfisverðlaun Hveragerðisbæjar Mennta- og barnamálaráðherra, Guðmundur Ingi Kristinsson.
14:15 – 14:20	Tónlistaratriði – Einar Clausen, söngvari
14:20 – 14:30	Ávarp – Soffía Sveinsdóttir, skólameistari Fjölbrautaskóla Suðurlands
14:30 – 14:40	Tónlistaratriði – Karlakór Hveragerðis
14:40	Slit – Björgvin Örn Eggertsson - fundarstjóri

- Glæný uppskera af hnúðkáli, grænkálir, rauðrófum og basiliku
- Grænmetismarkaður, beint frá bónda
- Fjöldi atriða fyrir börn

- 1 Skólabygging
Hátíðardagskrá, hlutavelta, vöflu- og kaffisala, markaðstorg, kynningar og sölubásar, kynning á Garðyrkjuskólanum og náminu
- 2 Þemagarður
Ketilkaffi
- 3 Útisvæði
Torfbær og -hleðslur til sýnis, ratleikur um svæðið
- 4 Pottaplöntuhús
Safn af margskonar pottaplöntum, stórum sem smáum
- 5 Bananahús
Bananaplöntur, kaffirunnar, kakóplöntur og einstakt úrval hitabeltisplantna
- 6 Verknámshús
Andlitsmálun, pylsur, gos, ís – nemendaverkefni til sýnis
- 7 Tilraunahús
Tómataræktun
- S Salerni

*Komið og blómstrið með okkur á nýju sumri.
Öll velkomin – frír aðgangur!*

Býflugnarækt á Íslandi

Á undanförunum árum hefur býflugnarækt fest sig í sessi á Íslandi.

Við Garðyrkjuskólann á Reykjum sem er hluti af Fjölbautaskóla Suðurlands, er býflugnarækt einn af áföngum þriggja brauta þar sem nemendur læra um ræktun býflugna, heimsækja býgarð og setja saman ramma.

Sjálf hef ég ræktað býflugur frá árinu 2015 og kenni einnig býrækt við Garðyrkjuskólann. Býflugnabúin eru staðsett fyrir aftan húsið mitt í miðbæ Selfoss í þökk yndislegra nágranna minna sem reglulega fá hjá mér hunang ef uppskeran er einhver.

Þar sem fræðsla skiptir öllu máli í upplifun fólks fæ ég reglulega heimsóknir barna úr leikskólum og fleiri skólum sem koma og fá að skoða flugurnar, finna lykt og bragð af hunangi, skoða býkúpur, ramma og dót sem hver býbóndi þarf að eiga. Yngstu krökkunum finnst þó skemmtilegast að fá að busla í tjörninni sem er í garðinum, veiða upp lauf og annað kræsilegt, jafnvel vökva garðinn aðeins líka, ganga leynigöngin og borða svolítið meira hunang.

Hér á eftir fer fræðsla sem tekin er af heimasíðu Bý, sem þeir Egill R. Sigurgeirsson og Úlfur Óskarsson hafa tekið saman, stílfært að hluta af greinarhöfundu.

— Svala.

Í fallegum garði í miðbæ Selfoss fer fram býflugnarækt.

Mynd: Hinrik Óskarsson.

Býrækt á Íslandi

Býflugnabú voru fyrst flutt til Íslands árið 1936 en lifðu ekki af veturinn en gáfu þó af sér hunang. Nokkrar tilraunir voru gerðar eftir það bæði um 1951 og um 1975. Árið 2000 var Býflugnaræktendafélag Íslands (Bý) stofnað og smám saman hefur þeim fjölgað sem rækta býflugur á Íslandi. Nú eru um 150 meðlimir í Bý flestir með eitt og upp í tíu bú.

Býflugnarækt er áhugamál en þeir sem lunknir eru við ræktun og umhirðu býflugna mega búast við ágættri uppskeru hunangs ef sumar er gott.

Þerna — *Apis mellifera buckfast*.

Býflugur

Býflugur eru sérhæfð skordýr sem geta safnað miklu magni af hunangi. Á íslensku er orðið býfluga oft notað um humlur, en þær lifa allt öðrum lífsferli og safna ekki hunangi til vetrarins. Humlur eru mjög ólíkar þeim býflugum sem ræktaðar eru til hunangsframleiðslu. Erlingur Ólafsson skordýrafræðingur nefnir hunangs-bý en samkvæmt Skordýrabók Fjölna, alibýflugur.

Alibýflugur (*Apis Mellifera Buckfast*) sem notaðar eru í býflugnarækt á Íslandi og á mörgum stöðum á heimsvísu, lifa í stóru samfélagi býflugna. Í einu býflugnabúi er ein drottning og 40-60 þúsund þernur og druntar. Drottning getur lifað í 4-8 ár og getur verpt allt að 2000 eggjum á dag við bestu skilyrði.

Drottning blá, þernur í kring og egg í hólfum.

Fjögur býflugnabú í býgarði.

Mynd: Svala.

nar druntunum aðgang og hrekja þá úr búinu og lifa þeir því ekki af veturinn. Það hvort býfluga verður drottning eða þerna ræðst af því hvernig fôður hún fær í upphafi æviskeiðs síns (*epigenetics*).

Það tekur drottninguna aðeins 16 daga að klekjast úr eggi, á meðan það tekur þernur 21 dag og drunta 24 daga. Eftir að drottning klekst úr eggi líða allt að tvær vikur þar til hún leggur í eðlunarflug. Hver drottning eðlast við allt að 20 drunta, sem láta lif sitt við eðlunina. Eftir eðlunarflug stækkar drottning vegna þess að þernurnar fôðra hana á drottningarhunangi, og er fær um að verpa um 500 000 eggjum á æviskeiði sínu (á allt að 8 árum) ef öll bestu skilyrði eru til staðar.

Kveikt upp í ósaranum. Mynd: Hinrik Óskarsson.

Lífshlaup þernunnar hefst með hreingeringu á klakhólfum. Eftir að hafa sinnt tiltekta og hreinsunar störfum í 1-3 daga tekur við fôðrun ungiðs og loks söfnun hunangs. Býflugur skipta skipulega með sér verkum, hluti þeirra sér um að verja búið fyrir utanaðkomandi áreiti svo sem af hálfu geitunga og leitarflugur/skátar, hafa það hlutverk að finna blómasvæði sem gefa mikinn blómasafa eða frjókorn. Þegar þær hafa fundið gjöfult svæði koma þær til baka í búið og dansa svo kallaðan býflugnadans sem veitir öðrum býflugum nákvæmar leiðbeiningar um hvar fæðuna er að finna. Býflugnasamfélög þarfnast mikillar fæðu sem öll kemur úr jurtaríkinu, mest öll úr blómum. Frjókorn eru prótínfæða býflugna en blómasafi eða nektar er orkugjafinn.

Skoðun í bú, hver rammi er grandskoðaður til að sjá hver gangurinn í búinu er. Mynd: Hinrik Óskarsson.

Lítill svermur fangaður.

Hunangið sem býflugur búa til og safna í bú sín einkum til vetrarins, er gert úr sykrum blómasafa.

Svermur

Þó býflugur fari ekki í vetrardvala er lítill starfsemi í búunum yfir veturinn. Flugurnar hópa sig saman í vetrarklasa og halda þar á sér hita og nýta sér vetrarfordann, þ.e. hunangið, og fituförða líkamans sem orkugjafa. Strax og hlýna tekur og gróður lifnar snemma á vorin fara flugurnar að afla sér viðurværis utan búans og drottningin fer að verpa og flugunum að fjölga. Yfir hásumarið er mesti fjöldinn í búinu. Ungdrottningar er aldar upp á sumrin og áður en þær klekjast er algengt að gamla drottningin flytji sig úr búinu ásamt stórum hluta vinnuflugnanna og stofni nýtt bú á nýjum stað. Þessi búferlaflutningur nefnist svermun.

Fluttar inn frá Álandseyjum

Flugurnar sem hafa verið fluttar til landsins undanfarin ár koma frá Álandseyjum en þar hefur tekist að halda býflugunum lausum við flesta sjúkdóma og sníkjudýr sem herja á býflugur um allan heim. Þetta val á upprunastað flugnanna lýsir mikilli fyrirhyggju en heilbrigði flugnanna gerir býflugnarækt mun auðveldari hérlandis en ella. Félagið Bý hefur núna hafið framleiðslu á drottningum og býflugnabúum hérlandis sem gerir okkur óháðari innflutningi og dregur úr líkunum á að sjúkdómar og sníkjudýr berist hingað.

Í býflugnarækt þarf að endurnýja drottninguna í hverju búi á tveggja til þriggja ára fresti, annað hvort með því að kaupa nýja eða að sjá til þess að býflugurnar alí upp nýja drottningu. Í ræktun er reynt að velja drottningar sem verpa vel, draga úr árásgirnd vinnuflugnanna í búinu og efla vinnu-semi þeirra, og eru ekki svermgjarnar.

Húsnæði alibýflugna og umgengni býræktenda

Býflugur eru yfirleitt ræktaðar í stórum kössum sem raðað er saman þannig að þeir myndi eitt rými. Verksmiðjuframleiddir kassar eru yfirleitt úr hertu frauðplasti en trékassar eru einnig algengir. Í kassana er raðað römmum þar sem býflugurnar byggja smágerð, sexhyrnt hólfi úr vaxi sem þær framleiða sjálfar.

Í hólfin verpir drottningin eggjum og þar elst ungið upp. Hólfin nýta flugurnar einnig sem geymsluhólf fyrir hunang og frjókorn. Ýmsar útgáfur eru til af býflugnabúum til ræktunar og allar miða að því að tryggja góða afkomu búans og auðvelda mönnum störfin við umhirðu flugnanna og uppskeru hunangs.

Umgengi við býflugur krefst yfirvegunar og þekkingar. Fylgjast þarf með mörgum þáttum í fjölgun og fôðuröflun flugnanna á vorin, sumrin og haustin og grípa inn í á ýmsan hátt ef eitthvað hamlar framgangi búans. Eins og flestir þekkja úr annarri ræktun er veðurfar hérlandis á margan hátt óhagstætt. Sumrin eru það svöl að hver hlýindadagur skiptir flugurnar máli varðandi fôðuröflun o.fl. Þess vegna þarf býflugnabóndinn oft að fôðra býflugurnar, sérstaklega á vorin, þegar veður hindrar flug og blómþroska.

Staðsetning búa skiptir miklu máli. Nauðsynlegt er að velja þeim skjólsælan og sólríkan stað þar sem aðgengi er gott að ríkulegum blómgróðri og auðvelt er að sinna búunum. Best er að hafa trjágróður allt um kring eða skjólgirðingu.

Hunangið er megin afurð býflugnarræktarinnar. Hunangstekjan frá búunum fer fram síðsumars og er þeim gefið sykurfôður í staðinn til vetrarins. Hérlandis má gera sig ánægðan með 30 kg hunangsuppskeru úr stóru búi, en uppskeran getur orðið umtalsvert meiri á góðum sumrum. Til þess að lifa af veturinn þurfa flugurnar nægt fôður, ró og öruggt skjól og næga loftun í búunum til að koma í veg fyrir rakasöfnun í þeim.

Námskeið

Egill Rafn Sigurgeirsson formaður Bý og frumkvöðull að býrækt á Íslandi hefur haldið helgarnámskeið undanfarin ár til að mennta og ala upp nýja býræktendur. Námskeiðið sækja árlega um 20-35 manns.

Þeir sem hafa áhuga á að gerast býræktendur ættu í upphafi að skrá sig á námskeið í býrækt og jafnframt að setja sig í samband við reynda býflugnabændur. Félagið Bý miðlar upplýsingum til byrjenda og lengra kominna og hefur útvegað býflugnabændum flugur til ræktunar. Búnaður til býræktar hefur verið til sölu hérlandis undanfarin ár og er búnaðurinn mest allur innfluttur frá Norðurlöndunum. Eins og áður segir heldur Bý

úti öflugri heimasíðu www.byflugur.is og samskiptahópi á facebook -Býfluga : D- um býrækt miðla jafnframt fréttum og öðrum upplýsingum.

Hádegisblóm eru góðir frjógjafar fyrir býflugur.

Býflugur og garðyrkja

Frjóberar eru mikilvægir í margskonar ræktun, m.a í ávaxta- og berjaræktun. Ræktun í gróðurhúsum getur einnig verið háð frjóberum og henta humlur mjög vel til þeirrar þjónustu. Kosturinn við að nýta humlur í gróðurhúsum er sá að bú þeirra geta verið mjög smá og duga t.d. fáein hundruð humla til að sinna þúsund fermetra tómataekru. Býflugur henta hins vegar vel sem frjóberar utanhúss og eru nýttar til þess í miklum mæli erlendis.

Býflugur vinna aðallega innan 2-3 km frá búinu en geta farið lengra ef þörf er á. Hvert býflugnabú reidir sig því á tuga ferkílómetra svæði til fæðuöflunar. Þó býflugnarækt sé hérlandis fyrst og fremst skemmtileg tómstundaiðja sem býr til gómsæta afurð, geta flugurnar engu að síður nýst sem frjóberar svo sem í jarðarberjum, rífs- og sólberjarækt en einnig mögulega í repjurækt. Margir Íslendingar eru óvanir pöddum og er illa við flest öll slík kvikindi. Eitt mikilvægt ráð gegn ótta af þessu tagi er fræðsla. Mörg smádyranna í garðinum og náttúrunni eru nytsöm varðandi hringrásir í jarðveginum og jarðvegsmyndun eða veita vernd gegn meindýrum. Þjónustan sem frjóberar veita er jafnframt mikilvæg fyrir berjasprettu og fræþroska í garðinum og náttúrunni. Sem betur fer hafa sumir garðeigendur ánægju af suðandi flugum og finnst gaman að fylgjast með iðnum humlum eða býflugum flakka á milli blóma.

Mikilvægi einstakra plöntutegunda fyrir býflugur á Íslandi má einnig rannsaka með því að fylgjast með atferli flugnanna vor, sumar og haust. Sumir býflugnabændur gera þetta og meðal annars má sjá frásagnir af plöntuvali býflugna á heimasíðu Bý. Slíkar athuganir krefjast plöntuþekkingar, þolinmæði og árvekni. Á þennan hátt skarast áhugi á

býflugum og plöntum hjá ræktendum. Býflugnabændur geta einnig létt býflugunum verkið með því að rækta tilteknar plöntur sem gefa ríkulega af blómasafa og/eða frjókornum. Hér á Íslandi höfum við takmarkaða reynslu af ræktun plantna fyrir býflugur en nokkrir býflugnabændur hafa sáð t.d. hunangsurt (*Phacelia tanacetifolia*) sem býflugurnar sækja mikið í. Mikilvægast er þó að velja býflugnabúum staði þar sem mikið er af fjölskrúðugum villtum gróðri í nágrenni við ræktuð svæði með trjágróðri, runnum og blómjurtum.

Garðplöntur og býflugur

Á vorin eru víðitegundir, krókusar, hóffifill ofl. snemmblómstrandi plöntur mikilvægar býflugum. Túnfíflar, alaskalúpína, berjarunnar og berjalýng blómstra einnig snemmsumars. Þegar líður á sumarið eykst fjölbreytnin og magnið af frjókornum og blómasafa mjög mikið. Þá bætast við fleiri fíflategundir, smárar, möðrur, blóðberg, hrútaber ofl. Í gördum sækja býflugur mikið í blómrunna, t.d. sírenur, mispla, rósir og murur, einnig í stórgerðar blómjurtir eins og bláfífl, þistla, sólir ofl. Þegar líður á sumarið sækja býflugur mikið í hvannir, mjaðurt, beitilyng og plöntur krossblómaættarinnar. Margar plöntur sem reida sig á vindfrævon framleiða mikið af frjókornum. Býflugur safna þessum frjókornum í blómum plantnanna og má stundum sjá býflugur við þá iðju á grösum, störum og ýmsum trjám.

Greinarhöfundur - Svala Sigurgeirsdóttir
Deildarfulltrúi Garðyrkjuskólans,
kennari í Býrækt.

Hunang síað og svo tappað á krukkur.

Tilbúin afurð, engin aukafæni í hunanginu.

Viðá um heim eiga býflugur, bæði villtar og alibýflugur undir högg að sækja vegna notkunar á skordýra- og sveppalyfjum í landbúnaði. Fækkun plöntu- tegunda vegna einhæfrar akur- yrkju kemur einnig illa við frjóberana. Garðaúðun gegn meindýrum skaðar jafnframt gagnleg smádýr í gördum og eykur til langs tíma hættuna á meindýraplágum. Þess vegna ættu þeir sem vilja laða frjóbera og ýmis önnur nytsöm smádýr í garðana sína að forðast eiturnotkun, gæta þess að aðkeypt fræ séu ekki húðuð með þrávirkum skordýra- og sveppalyfjum og stuðla að fjölbreytni í garðinum þar sem eftirsóttar plöntur blómstra á ólíkum tímum.

*** Býflugnarækt er skyldu áfangi á eftirtöldum bautum:**
Lífræn ræktun matjurta,
Skógur og náttúra og
Ylrækt. Einnig er í boði að
taka þennan áfanga sem val
ef áfanginn rekst ekki á við
skylduáfanga aðal brautar
í lotuvikum.

— Svala.

Myndir úr kennslu í býrækt á Reykjum og í garðinum hjá Svölu á Selfossi 2023.

Myndir: Helena S.

Gerum
heiminn
grænni!

Blómstraðu

með okkur að vori

Opið til kl 19 alla daga

Hvað eiga Skógarböðin í Eyjafirði og nám í Skrúðgarðyrkju sameiginlegt?

Skógarböðin í Eyjafirði í veðurblíðu og kvöldroða.

Mynd: Ó.J.

Unnið með Mósaík - grásteinsflísar. Mynd: A. Þ.

Pegar námið raungerist

Hvernig tengist nám í skrúðgarðyrkju Skógarböðunum í Eyjafirði? Í þessari umfjöllun langar okkur að gefa lesandanum innsýn í starf þeirra sem vinna við skrúðgarðyrkju og hvernig námið raungerist í verkefni eins og t.d. Skógarböðunum.

Í stuttu máli þá fannst okkur tilvalið að fjalla um Skógarböðin á Svalbarðsströnd því þar var stór hluti af framkvæmdinni í beinni tengingu við svo margt sem skrúðgarðyrkjubraut snertir á og snýst um. Skilningur á framkvæmd, verklag, verkunnátta og næmt auga fyrir smáatriðum er eitthvað sem sá sem starfar við skrúðgarðyrkju þarf að tileinka sér.

En hvað eru Skógarböðin?

Skógarböðin eru staðsett við Þjóðveg 1, steinsnar frá Akureyri. Vatnið í böðin kemur úr Vaðlaheiðargöngunum. Hingað til hefur það runnið út í sjó, en nú er því beint í Skógarböðin í gegnum pípur úr göngunum.

Skógarböðin opnuðu í lok maí 2022 og vakti hönnun og frágangur þeirra strax mikla athygli og varð einn af lykilþáttum þess að laða fólk að. Segja má að skrúðgarðyrkjan sé einn af lykilþáttunum í velgengni baðanna því framkvæmd hönnunarinn miðar að því að fallett umhverfi staðarins njóti sín sem best.

Einstakar upplifanir verða til við samspil margra jákvæðra hluta. Staðsetning Skógarbaðanna er einstök. Gestir baða sig innan um birki og grenitré, upplifa kyrrðina og orkuna í Vaðla-skógi, skóginum sem umlykur böðin og njóta útsýnis yfir einn lengsta fjörð á Íslandi, Eyjafjörð.

Glæsilegir stúgar hafa verið gerðir að böðunum. Stúgur frá Vaðlheiðargöngum sem liðast í gegnum skógin,

lýstur upp af ljósastólpum úr birki sem gefa frá sér dulúðlega birtu á kvöldstundum og laða fram rómantik staðarins.

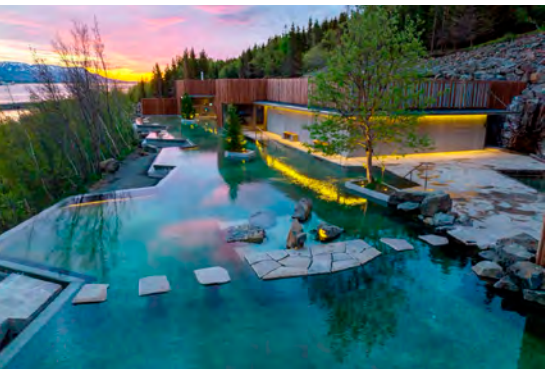
Einnig hefur verið gerður göngu og hjólastígur meðfram Leiruvegi frá Akureyri og er lýsing hans þar meira áberandi og lítuð.

Náttúrugrjót og Vínarsteinn.

Mynd: Ó.J.

Aðkomumerki baðanna er á undirstöðum úr vélröðuðu grjóti, því má segja að skrúðgarðyrkjan eigi sér margar birtingarmyndir á staðnum.

Vandað verk fallett umhverfi.

Mynd: A. Þ.

Mikið lagt í frágang

Eins og kemur svo vel fram á ljósmyndunum, sem fylgja greininni, þá er mikið lagt í frágang á umhverfinu og að það sem fyrir augu ber auki á upplifun og skili náttúrunni alla leið í böðin. Og það er einmitt það sem gerir Skógarböðin svo einstök. Þau eru svo miklu meira en bara heitir pottar og gufa. En til að frágangur geti orðið sem bestur þá er nauðsynlegt að undirvinna við jarðveg, uppbyggingu og fleira undir hellulögn sé vel unnin. Og þar kemur skrudgarðyrkjunámið sér vel. Stór hluti af náminu snýst um að lesa sér til og fá sýnikennslu um jarðveg, bæði óunninn og unninn – hvað rétt unnið undirlag skiptir miklu

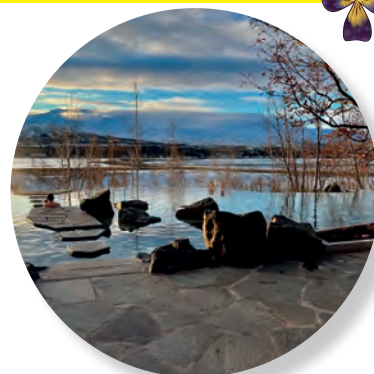
máli og hvernig skal byggja upp undirlag svo að það sem kemur ofan á haldist óhaggað.

Í framhaldi af því kemur allt það sem fyrir augu ber. Hellulögn, stígagerð, þökulagnir, lýsing og val á gróðri. Við búum svo vel hér á Íslandi að náttúran gefur okkur einstaklega fallegar afurðir í formi grjóts og harðgerðra plantna sem fá svo sannarlega að njóta sín í Skógarböðunum.

Mikið er lagt upp úr aðkomu baðanna og er gangstígurinn að böðunum lagður úr Vínarsteini og smekklega upplýstur með sérsníðnum ljósastaurum úr afurðum skógarins í kring. Þarna sameinast fög skrudgarðyrkjunnar, lýsingatækni og skógfræða í því verkefni að gera aðkomu baðanna áhrifamikla og fallega á smekklegan hátt.

Margir angar skrudgarðyrkjunnar

Í skrudgarðyrkju er einnig lögð mikil áhersla á kennslu í grasa- og plöntufræðum, trjá- og runnafræðum, plöntunotkun, frágangi á gróðursetningu og áburðagjöf til að allur frágangur, gróðursetning og útplöntun sé í mestu gæðum. Allt skiptir þetta máli þegar kemur að kostnaði, verðmætum

Einstök upplifun að vetri sem sumri. Mynd: Ó.J.

Öll þessi vinna og verkunnátta kemur fram í heildarupplifun þeirra sem njóta Skógarbaðanna.

Það er fátt verra en hellur sem losna, siginn jarðvegur og jafnvel illa nærðar og hálfdaudar plöntur.

* Aldrei skyldi vanmeta þá fagkunnáttu sem fæst með námi í skrudgarðyrkju, svo verkið lifi og sem flestir njóti.

og vinnu. Þess vegna skiptir miklu máli að sá er velur plöntur, gróðursetur og gengur frá kunni vel til verka.

Greinarhöfundar – Guðmundur Vilhjálmsson, – Ingólfur Þór Jónsson, – Sveinbjörg Jónsdóttir, nemar á skrudgarðyrkjubraut.

FÁIÐ FAGLÆRÐAN MEISTARA Í GARÐINN

www.meistari.is

Seyra

Mannaskítur, eða „*humanure*“, hefur verið í auknum mæli litið á sem mikilvæga auðlind í sjálfbærum landbúnaði. Í stað þess að líta á hann sem úrgang sem þarf að losna við, má nýta hann sem lífrænan áburð til að bæta jarðveg. Mikilvægt er þó að huga vel að öryggi vegna smithættu. Með því að nota sérstakar aðferðir eins og roþró er hægt að umbreyta mannaskít í næringarríkan moltu, sem stuðlar að hringrás næringarefna og minnkar þörfina fyrir tilbúinn áburð. Þetta hefur bæði umhverfislegan og efnahagslegan ávinning. Vatsleysanleg næringarefni glatast að miklu leyti í roþró. Til að fanga næringarefnin í miklum mæli með hagkvæmum hætti þarf að nota þurrsalerni eða vatnssparandi salerni, líkt og í Mývatnssveit, Jökulsárgljúrfum og víðar.

Orkuveita Reykjavíkur sér um fráveitu um 60% allra á Íslandi. Í öðru máli sjá þau um nánast allt höfuðborgarsvæðið. Hreinsistöðvar Veitna við ströndina, í Reykjavík, á Kjalarnesi, á Akranesi og á Borgarnesi, skila engri seyrri nema því sem kallað er fita í skýrslum Veitna. Þessi úrgangur er urðaður eða brenndur, eftir því í hvaða sveitarfélagi viðkomandi hreinsistöð er. Þetta er vegna þess hve takmörkuð skólphreinsunin er. Allur úrgangurinn í skólpinu, sem hefði skilað sér í seyrri með aukinni skólphreinsun, fer með hreinsaða skólpinu á haf út.

Veitur og móðurfélagið OR vinni nú að því að endurmeta aðferðir við útreikning kolefnisspors, þar sem í mun meira mæli verður tekið tillit til gróðurhúsalofttegunda sem losna úr skólpi, þó losunin eigi sér ekki stað í sjálfum hreinsistöðvunum eða lagna-kerfunum.

Mikilvægt er að nefna ofáburð í sjónum. Það sem gerist þegar það myndast of mikið af næringarefnum á einum stað í stöðuvötnum eða sjó myndast erfiðar gróður-aðstæður.

Offjölgun sumra plöntutegunda og þörungur gerir það að verkum að súrefnisleysi myndast á hafsbottinum. Það gerist þegar þessir þörungur og plöntur deyja, falla á botninn og rotna. Engin dýr geta lifað í svoleiðis skilyrðum. Hættan skapast þegar næringarefnaálagið er mikið í samanburði við vatnsmagnið og vatnsskiptin. Rannsóknir, sem eru aðgengilegar á vef Veitna, sýna að það sé hins vegar ekki áhyggjumál í sjónum við höfuðborgarsvæðið.

Það er ekki um neina endurnýtingu að ræða hjá OR enn sem stendur, því miður, en það er gífurlega stórt verkefni sem skilar mögulega ekki gróða.

Hlöðver Stefán Þorgeirsson, sérfræðing fráveitu Veitna í nýsköpun og tækniþróun segir

Nýsköpun og tækniþróun

„Ég myndi segja að hvati til endurnýtingar og -vinnslu komi fyrst og fremst úr áætlunum stjórnvalda um að banna urðun lífbrjótanlegs úrgangs. Ég verð ekki endilega var við að fjárhagslegir hvarar séu til að velja umhverfisvænni valkosti heldur en urðun, fyrir okkur sem framleiðanda úrgangs“.

„Varðandi kosti og galla, þá eru ákvarðanir í þessum málum alltaf fórnarskipti á milli fjárhagslegs kostnaðar og -sparnaðar, umhverfislega kostnaðar og -ábata og að einhverju leyti samfélagslegs kostnaðar og -ábata (*samanber þjár stöðir sjálfbærni*).

Hlöðver Stefán Þorgeirsson. Mynd í einkaeigu.

Þessa þætti mætti meta og greina nánar, til að vita betur hvaða kostir og gallar fylgja hverjum valkosti með tilliti til allra þessara þátta“.

„Ég hef mikinn áhuga á félagslegum ávinningi af starfseminni okkar. Hef ég hvatt fulltrúa sveitarfélaga á Vesturlandi, þar sem Veitur starfa, til að byggja upp móttöku fyrir seyrri til endurnýtingar í heimabyggð, með tilheyrandi atvinnusköpun. Ég tel að seyra.is sé fullkomið dæmi um slíkan félagslegan ávinning af þessari starfsemi“.

„Veitur vinna að undirbúningi frekari uppbyggingar skólphreinsunar í Reykjavík og víðar, þar sem tækifæri til endurnýtingar verða nýtt eftir fremsta megni til að draga úr soun og skapa tekjur á móti kostnaði“, segir Hlöðver Stefán Þorgeirsson ráðgjafarverkfræðingur og fyrrverandi starfsmaður hjá Veitum/Orkuveitunni.

Greinarhöfundur stundar nám á námsbraut um lífræna ræktun við Garðykjuskólann. Hún hefur lokið námi í skapandi sjálfbærni í Hallormsstaðaskóla. Hugrún starfar í garðyrkjudeild Ísafjarðarbæjar á sumrin.
- Hugrún Britta

HVER
Restaurant

Hótel ÖRK

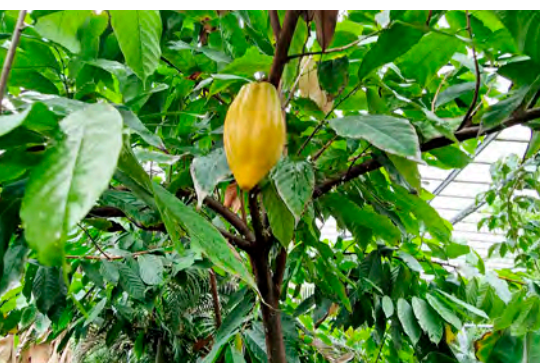

Guðríður Helgadóttir með fyrstu uppskeru kakóaldins á Íslandi í september 2023.

Myndir: Í einkaeigu.

Heimaræktað súkkulaði

Haustið 2023 var í fyrsta skipti uppskorið kakóaldin á Íslandi, svo vitað sé. Uppskeran var mynduð í bak og fyrir og kom innslag í Landanum á RUV um þennan merkisatburð. Fulltrúar frá Omnom súkkulaðifyrirtækinu tóku við kakóbauninum og bjuggu til fyrsta íslenska súkkulaðið úr heimaræktuðum kakóbaunum á Íslandi.

Kakóbaunin uppgötvaðist að Reykjum árið 2023.

Kakóplantan, *Theobroma cacao*, er stór runni eða lítið tré sem getur orðið um 5-10 m hátt í heimkynnum sínum. Blöð plöntunnar eru fallega bronslituð og hangandi í upphafi en rétta svo úr sér með tímanum og verða dökkgræn og fremur stór. Blómin eru agnarsmá, og mörg saman í sveipum sem hanga á stofni eða neðarlega á greinum plöntunnar. Kakóaldinið er um 15-30 cm langt og allt að 10 cm á breidd og

Söguleg stund við uppskeruna haustið 2023.

appelsínugult eða brúnleitt við fullan þroska. Yfirborð aldinsins er hruftótt og minnir lögun þess og áferð dálítið á amerískan fótbolta. Í hverju aldini geta verið um 30-50 kakóbaunir, ýmist ljósbleikar eða ljósfjólubláar á lit og eru þær umluktar hvítum slímkenndum vef.

Fræinu þarf að sá um leið það er tekið úr kakóaldininu og það þolir ekki geymslu. Það þýðir að til að hægt sé að sá kakófræjum á Íslandi þarf helst að fá hingað heilt aldin sem ekki hefur lent í kuldaáfalli og fræjunum þarf að sá um leið og þau eru tekin úr aldininu.

Skólinn fékk kakóaldin að gjöf árið 2013.

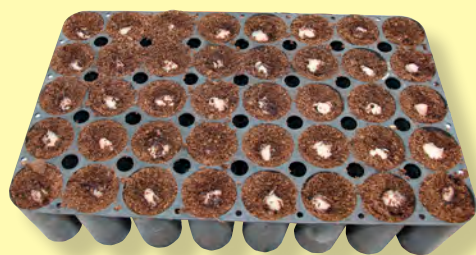
Forsagan

Sumarið 2013 kom fyrrum nemandi Garðyrkjuskólans á Reykjum með tvö kakóaldin og gaf skólanum. Þau voru opnuð og um 80 fræjum sáð samtundis. Fræin spíruðu og voru unglönturnar hafðar í einum af ræktunarklefunum í tilraunahúsinu. Af þessum 80 plöntum voru þrjár svo gróður settar í bananahús skólans þar sem þær uxu og dófnuðu vel.

Aldinin voru opnuð og komu 80 fræ í ljós.

Fræin spíruðu

9. júlí 2013.

29. júlí 2013.

16. ágúst 2013.

Jón Kr. Arnarson vökvar plönturnar í ágúst 2013.

Agnarsmá blóm, saman í sveipum á stofni.

Sömu plöntur í október 2013.

Komnar í bananahúsið 26. mars 2015.

Greinanlegur vöxtur 9. september 2015.

Allt eftir uppskriftinni

Kakóplöntur verða kynþroska um 7-10 ára aldurinn og fóru plönturnar í bananahúsinu alveg eftir leiðbeiningum, byrjuðu að blómstra örfáum blómum við 7 ára aldurinn og bættu svo smám saman við blómskrúðið þannig að sumarið 2022 blómstruðu þær mikið og vel. Það kom þó garðyrkjufraðingunum í Garðyrkjuskólanum alveg í opna skjöldu þegar fyrsta kakóaldinið uppgötvaðist snemma sumars 2023. Uppi varð fótur og fit og voru fjölmiðlar kallaðir á staðinn í snarhasti enda er það stórfrétt þegar fyrsta íslenska kakóaldinið lítur dagsins ljós, hjá þessari súkkulaðielskandi þjóð.

Kakóbaun á tíu ára gamalli plöntu, uppgötvaðist í júní 2023, var fullþroska í september sama ár.

Sögulegur viðburður

Á haustdögum 2023 þegar aldinið var fullþroskað var, eins og áður sagði, kallaður til hópur fólks til að bera vitni um uppskeru fyrsta kakóaldinsins á Íslandi. Einn eiganda Omnom, Kjartan Gíslason, tók við kakóbaunum til vinnslu.

Fyrsta súkkulaði framleiðslan úr íslensku hráefni.

Úr þessu fyrsta kakóaldini komu alls 13 baunir. Ein var notuð í smakk á staðnum, fjórar voru þá þegar farnar að spíra og mynda rætur og voru þær strax settar í mold en afgangurinn, 8 kakóbaunir, voru vafðar í banana-

Kjartan Gíslason frá súkkulaðigerðinni Omnom.

blöð og hengdar upp í bananahúsinu til að láta þær gerjast. Þær hengu þær í vikutíma þar til Omnom tók við þeim og bjó til úr þeim súkkulaði.

Eftir nokkra daga var súkkulaðið tilbúið til smökkunar og mætti þá frítt fóruneyti í höfuðstöðvar Omnom til að smakka afurðina, sem var handunnin vegna þess hve fáar baunir voru í uppskerunni. Íslenska kakóið var mulið í handmorteli og saman við það fór dálítið af sykri og kakósmjöri til að tryggja að molarnir héldu formi sínu. Úr 8 kakóbaunum urðu 8-9 súkkulaðimolar en almennt má búast við því að úr einu kakóaldini komi ein plata af dökku súkkulaði.

Bragðið af fyrsta íslenska súkkulaðinu kom skemmtilega á óvart en bragðið var blanda af kaffi- og kakóbragði með ögn af reykbragði enda kakóið ræktað á Reykjum. Starfsmenn á Reykjum smökkuðu súkkulaðið enda voru þeir ábyrgir fyrir ræktuninni. Sjaldan hefur verið eins mikil lotning fyrir nokkru góðgæti á kaffistofunni enda 10 ára ræktunarsaga að baki þessu súkkulaði. Á sumardaginn fyrsta vorið 2024 kom forseti Íslands, Guðni Th. Jóhannesson á Reyki og afhenti garðyrkjuverðlaun ársins 2024. Að athöfn lokinni afhentu starfsmenn honum blómvönd

og körfu með heimaræktuðu grænmeti, auk þess sem hann fékk heimaræktað kaffi og heimaræktað súkkulaði úr bananahúsinu. Fullyrða má að hann sé eini Íslendingurinn sem hefur getað gætt sér á slíkum kræsingum.

Litlu kakóplönturnar, sem komu úr spíruðu fræjunum úr fyrsta aldinum, dafna vel og verða fljótlega gróðursett- ar í bananahúsinu á Reykjum. Eru þar komnar fyrstu íslensku kakóplönturnar sem ræktaðar eru upp af íslensku fræi. Eftir 10 ár skila þær vonandi aldinum, eins og móðurplantan. Annað aldin leit dagsljósið sumarið 2024 og voru kakóbaunirnar úr því aldini settar í mold til að framleiða fleiri plöntur. Hver veit nema kakóræktunin í bananahúsinu verði einhvern tíma jafn heimsfræg og bananaræktunin okkar, hér á hjara veraldar.

Guðríður Helgadóttir,
garðyrkjufraeðingur og staðarhaldari
í Garðyrkjuskólanum á Reykjum

Nýjar plöntur

Framvindan í október 2023.

Þann 18. september 2023 var fréttafólk RUV viðstatt þegar nokkur fræ kakóaldins var sett í mold og nýjar plöntur ræktaðar.

Fjölbrautaskóli Suðurlands
Fjölbreyni - Sköpun - Upplýsing

FJÖLBREYTT NÁM Í LIFANDI UMHVERFI

Í Fjölbrautaskóla Suðurlands eru yfir 20 námsbrautir, akademíur, sveigjanleiki í námshraða, fjölbreyttur nemendahópur og öflugt félagslíf.

Tékkaðu á Fjölbrautaskóla Suðurlands og kíktu á fsu.is

Útivistarsvæði

Göngustígur í Skógarhlíð í Skagafirði.

Mynd: Pétur Jónsson.

Sálrænt gildi grænna svæða

Kæri lesandi, sjáðu fyrir þér hversdagslega rútínu okkar flestra í vestrænu samfélagi. Líkt og öldur hafsins berumst við á milli vinnustaðarins, skólans, verslana og heimilisins. Þessi daglegu ferðalög snúast um að mjakast áfram í bílalest eftir malbikuðum vegum innan um umferðarljós og blikkandi auglýsingaskilti á meðan klukkan tifar, nú eða við göngum eða hjólum gegnum grá kaldranaleg steinsteypugöng, innan um yfirpyrmandi byggingar, umferðarnið og yfirfull bílastæði.

Þetta kann að hljóma dramatískt en umhverfi okkar hefur orðið sífellt aðþrengdara, ofskipulagðara og náttúrulausara og uppbygging þess ekki tekið tillit til þeirrar friðsældar, fegurðar og sambands við náttúruna sem innri heimur okkar mannfólksins þarfnast. Þess í stað hefur það horft meira til fúnksjónalíks hentugleika til að keyra efnahagsvélin áfram á sífellt hraðari og skilvirkari máta. Margir finna fyrir fráhrerfu frá þéttbýlis-

umhverfinu og leitast ósjálfrátt við að flýja inn úr streituvaldandi áhrifum þess. Fólk jafnvel lokar sig af þegar það þarf ekki út í öngþveitið og hverfur bara með athyglina inn í sýndarveruleika tölvunnar, sjónvarpsins og snjallsímans. Ekki misskilja okkur. Við erum ekki að tala niður nútímasamfélög eða lifnaðarhætti. Nútíminn með sinni tæknivæðingu, vélvæðingu og iðnaði hefur fært okkur gríðarlega velmegun og möguleika einstaklingsins til sjálfsbirtingar sem forfeður okkar hefði aldrei getað dreynt um. En þrátt fyrir að nútímavæðingin sé vissulega hluti af þróun okkar hefur hún haft sínar hliðarverkanir. Ein af þessum hliðarverkunum er aftenging okkar við náttúruna sem stöðug þensla þéttbýlisins hefur valdið og sem má segja að hafi reist „vegg“ á milli fólks og þeirrar náttúru sem við áður lifðum í mikilli návist við.

Þegar upp er staðið þá erum við náttúrulegar verur, við sköpuðum okkur ekki sjálf né urðum við til á færibandi í verksmiðju. Við spruttum frá þessu græna náttúrulega ytra umhverfi og innri heimur okkar, þetta sem einnig er kallað „sál“, þarfnast

þess að hafa það í kringum sig í meira mæli frekar en minna. Tilfinning fólks fyrir því að nærumhverfi þess hafi verið byggt upp með röngum áherslum er að aukast. Inni í steinsteypuvirki stórborganna er almenningur í auknum mæli farinn að þróa aðgang að víðfedmari grænum náttúrulegum svæðum í nágrenni sínu. Við sjáum þetta reglulega þegar áætlanir um frekari uppbyggingu á grænum svæðum innan þéttbýlis koma fram. Þá spretta upp háværar raddir sem tjá andstöðu sína. Óskir um aðgengileg útivistarsvæði án þess að þurfa að ferðast langar vegalengdir eru að aukast. Fólk þráir í meira mæli að komast í snertingu við náttúruna.

Í snertingu við náttúruna. Mynd: Helena S.

Útivistarsvæði og útivistarskógar gegna því mikilvægu hlutverki við að hlúa að þessum innri heimi okkar. Þessi svæði gera okkur kleift að flýja okkar takmarkaða rými innanhúss og einseleitt og niðurdrepandi, náttúrulaust umhverfi utanhúss. Þau bjóða upp á hressandi og endurnærandi upplifun og tilbreytingu með grósku, friðsæld og fegurð sem endurnærir hugann.

Útíveran gerir einstaklingum kleift að tengjast náttúrunni, og hafa rannsóknir sýnt fram á að slík upplifun getur dregið úr streitu, kvíða og þunglyndi. Náttúrufegurð útivistarinnar ýtir einnig undir sköpunargleði og hvetur til hreyfingar, sem hvort tveggja stuðlar að sálrænni vellíðan. Enn fremur geta þessi svæði hvatt fólk til að verja tíma úti og taka virkan þátt félagslegum athöfnum, gegnum samkomur, gönguhópa, námskeið, úti-grill, fræðsluferðir svo eitthvað sé nefnt. Allt eitthvað sem getur styrkt félagsleg tengsl og þá tilfinningu að tilheyra lifandi samfélagi.

Í meginatriðum eru útivistarsvæði nauðsynleg til að viðhalda heilbrigðu og góðu jafnvægi líkama og sálar í sífellt þéttbýlari, hraðari og streituvaldandi heimi. En þau hafa ekki bara jákvæð áhrif á okkur mannfólkið. Græn svæði, útivistarsvæði og útivistarskógar, þó manngerð séu, geta einnig gengt mikilvægu hlutverki fyrir aðra íbúa jarðarinnar en mannfólk.

Með fjölbreyttum gróðri og skipulagi þar sem hugað er að lífræðilegri fjölbreytni geta slík svæði, þá sér í lagi útivistarskógarnir, skapað heimkynni og veitt fæðu og skjól fyrir aðrar tegundir svo sem fugla.

Tröppugerð.

Mynd: Bjarki Sigurðsson.

Hvernig skilgreinum við útivistarsvæði?

En hvað eru útivistarsvæði og hvað ekki? Geta ekki öll landsvæði og náttúruleg svæði talist útivistarsvæði og allir skógar útivistarskógar? Stuttu svarið er jú. Útivistarsvæði þarf alls ekki að vera svæði þar sem er skógur. Útivistarsvæði geta í sjálfu sér verið garðurinn í kringum húsið sem þú býrð í, róluvöllurinn í hverfinu þínu eða skógur langt frá mannabyggð. En þetta er samt ekki alveg svona einfalt.

Brú yfir læk og setubekkur. Mynd: Bjarki Sigurðsson.

Útivistarsvæði skilgreinum við almennt sem hvert það svæði sem sérstaklega hefur verið tekið frá og skipulagt innan eða í nágrenni sveitarfélaga í þeim tilgangi að skapa rými fyrir fólk til að njóta bæði útiveru og náttúrulegs umhverfis. Þetta geta til dæmis verið svæði með leiktækjum fyrir börn, göngustígum og áningarstöðum, þar sem hægt er að setjast niður og fá sér nesti og njóta fegurðar og friðsældar náttúrunnar. En slík svæði þurfa að hafa eitthvað sem virkar aðlaðandi fyrir fólk og gefur því jákvæða upplifun. Skógar sem hafa verið sérstaklega skipulagðir sem útivistarskógar lúta öðrum lögmálum en skógar sem eingöngu eru eða hafa verið skipulagðir sem nytjaskógar. Útivistarskógum er ætlað að huga að bæði ytri og innri heimi þeirra sem inn í þá ganga.

*** Útivistarsvæði og skipulag náttúrulegra grænna svæða er eitt af því sem við tökum fyrir á braut skógar og náttúru í Garðyrkjuskólanum. Eins og við höfum nefnt áður þurfa þessi svæði að sinna ytri og innri heimi okkar, andlegum og líkamlegum.**

Skipulag útivistarsvæða

Með áður nefndum vaxandi skilningi á nauðsyn náttúrulegra svæða og kröfu almennings um aðgengi að útivistarsvæðum og skógum verður líka sífellt meiri þörf fyrir kunnáttu og þekkingu til þess að skipuleggja þessi svæði á þann hátt að þau gefi af sér sem besta upplifun. Það þarf að skipuleggja þau og móta, á þann hátt að þau veiti endurgjöf til þess sem heimsækir þau. Og ef þau eru djúpt inni í þéttbýli, þá

þurfa þau að hafa eiginleika sem virkja og örva einstaklinga á sama hátt og ósnert náttúra myndi gera.

Ef ekki er staðið „rétt“ að skipulagi þeirra (sem í sumum tilfellum felur kannski í sér að skipuleggja sem minnst), þá getur svæði sem ætlað var til að örva, virkja og endurheimta tengslin við náttúruna, orði eins líflaust og fráhrindandi og bílastæðið fyrir utan stórmarkaðinn. En það þar nú að klúðra miklu í skipulaginu til þess.

Við hönnun útivistarsvæða er því margt sem þarf að hafa í huga. Ekki bara tæknilega og praktíska hluti á borð við hvernig stígar eru lagðir eða leiktæki og bekkir byggðir heldur einnig hverskonar upplifun útivistarsvæðinu er ætlað að veita fólki sem heimsækir það. Skoðum nú nokkra þætti sem hafa þarf í huga þegar útivistarsvæði eru skipulögð, þetta er ekki tæmandi listi. Hægt er að taka marga þætti og hugmyndir inn í myndina við hönnun slíkra svæða:

Saudá við Litla Skógur, útivistarsvæði við Sauðárkrók. Mynd: Pétur Jónsson

Gróður og landslag

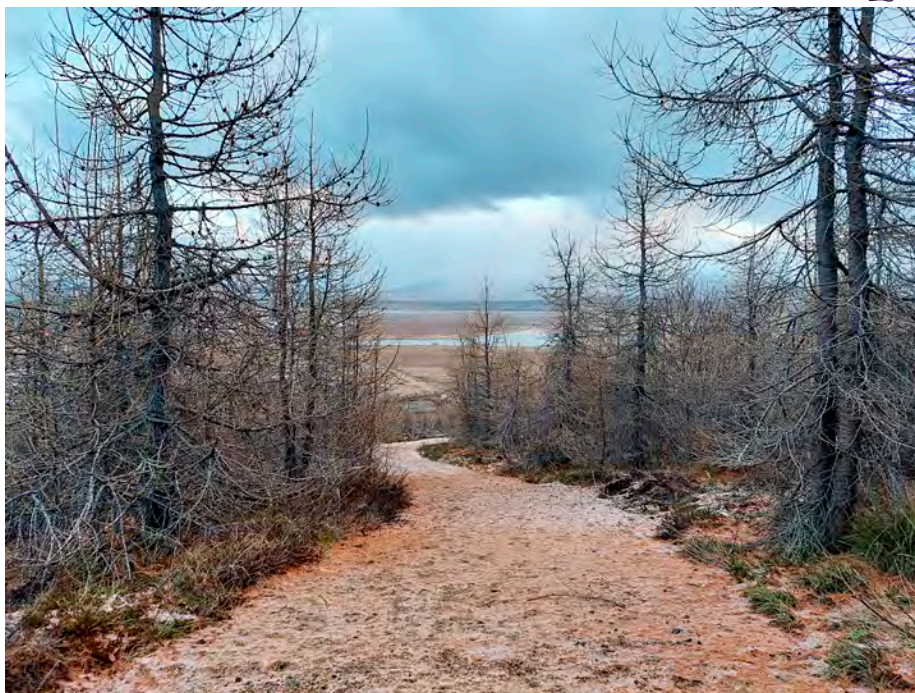
Það er mikilvægt að tegundasamsetning skógarins sé fjölbreytt og að trén og runnarnir séu á mismunandi aldri þannig næst fram ákveðið samspil milli hæðar gróðursins og ljóss og skugga. Ekki er nauðsynlegt að allur skógurinn sé jafn þéttur eða jafn gisinn. Gott er að hafa sambland af þessu og að í skóginum séu opin svæði og rjóður, þar sem hægt er að koma fyrir leiktækjum og áningarborðum. Við grisjun og umhirðu útivistarskóga höfum við aðra hluti í huga en þegar við grisjum nytjaskóg.

Í nytjaskógi pössum við að dreifing trjáanna sé sem jöfnust á hektara og við látum bestu trén standa til að þau geti vaxið og dafnað. Í útivistarskógi sækjumst við líka eftir því að láta bestu trén standa. Við horfum bara á þau með öðrum augum en í nytjaskóginum. Þau þurfa ekki að vera reglustriku bein, þau mega vera kræklótt, undin, bogin og skrítn í vextinum, svo framarlega sem þau eru heilbrigð. Það er bara skemmtilegra og það gefur umhverfinu karakter. Það þarf heldur ekki að fjarlægja tré sem hafa fallið á hliðina. Það er allt í lagi að leyfa þeim að vera. Þau geta gengt hlutverki sætis eða klifurtrés fyrir þá sem eru á ferðinni í skóginum. En til þess að geta notið alls þess fjölbreytta gróðurs og landslags þá þarf að vera hægt að komast um svæðið, sem leiðir okkur að næsta mikilvæga þætti.

Göngustígar

Göngustígar og slóðar stýra ferðalagi einstaklingsins í gegnum útivistarskógin eða svæðið. Við viljum hafa góða og vel merкта göngustíga sem allir geta gengið eftir og við viljum geta farið eftir þeim með barnavagna og/eða kerrur. Stígarnir þurfa að vera aðgengilegir og passa þarf að gróður loki þeim ekki, t.d. með því að uppkvista tré sem eru nálægt þeim. Stígar og slóðar leiðast svo hönd í hönd við merkingar og skilti. Leiðir þurfa að vera vel merktar og gott er að bjóða upp á mismunandi lengdir á göngustígum. Við getum merkt þá hvern og einn með mismunandi litum eftir því hvert þeir leiða og hversu erfiðir yfirferðar þeir eru og hversu langir þeir eru. Við lagningu á göngustígum ætti að hafa í huga að velja sem besta leið fyrir stíginn, ekki hafa hann of brattann eða að vatn geti runnið eftir honum, þá fer hann að grafast niður og fólk fer að ganga fyrir utan hann og nýr stígur myndast. Í útivistarskógum er alveg upplagt að hafa fræðslustíga þar sem fólk er frætt um plöntur, tré, fugla og ýmislegt annað sem þykir áhugavert í skóginum eða í kringum hann. Til að afmarka göngustíga er gott að nota mól eða trjákur. Ef fornleifar eru innan svæðisins þá er tilvalið að merkja þær og jafnvel segja sögu þeirra, ef hún er þekkt. Þannig náum við að tengja þá sem heimsækja svæðið við umhverfið og sögu þess. Við skipulagningu á útivistarskógi er áriðandi að tryggja að aðgengi að honum sé gott, það sé bílastæði og að svæðið sé vel merkt.

Göngustígur í Skógarhlíð í Skagafirði að hausti.

Mynd: Pétur Jónsson.

Gott er að hafa kort af svæðinu þar sem fólk getur séð hvað er í boði, svo sem göngustígar og lengd þeirra og hvort einhver aðstaða önnur er á svæðinu svo sem leiktæki fyrir börn og salerni. Við viljum að útivistarskógurinn okkar þjóni sem flestum, líka þeim sem hafa skerta hreyfigetu og eru í hjólastól. Við ættum því að hafa í huga að gera stíga sem hægt er að fara eftir í hjólastólum.

Brýr og tröppur

Passa þarf að vatn geti ekki runnið eftir stígum, sérstaklega ef þeir liggja nálægt vatni, eða yfir ár eða skurði. Þá þarf að passa að stígurinn sé traustur og brýr þurfa að vera traustar og gera þarf ráð fyrir að vatnsmagn getur verið breytilegt eftir árstíðum. Ef lækir eru innan svæðisins, og stígar liggja yfir þá, þá er nauðsynlegt að brúa þá. Og ef eru brattar brekkur, þá getur reynst nauðsynlegt að gera tröppur í þær. Þær er hægt að smíða úr timbri t.d. bolum úr grisjunarvið sem fenginn er úr skóginum. Einnig er hægt að nota náttúrugrjót til að gera tröppur. Það er gert til að forðast það að til verði margir stígar upp brekkuna, því fólk leitast við að fara þar sem því finnst best að ganga. Þetta er líka vert að hafa í huga ef viðkvæm svæði eru innan skógarins, svo sem votlendi. Þá er nauðsynlegt að leggja stíga yfir það til að stjórna hvar fólk gengur. Það er hægt að gera með því að smíða palla sem eru annaðhvort lagðir ofan á jörðina eða hafðir á staurum.

Sveppur eftir Bjarka, — listaverk með keðjusög. Mynd: Bjarki Sigurðsson.

Bekkir, listaverk, áningarsvæði

Við viljum hafa borð og bekki til að þeir sem heimsækja svæðið geti sest og borðað nesti og/eða bara hvílt sig. Bekkir ýta undir það að fólk dvelji lengur, þeir bjóða fólk velkomið á svæðið til að stoppa og njóta. Eins og með annað þá er hægt að smíða bekki og borð úr efni víði skógarins. Ekki skaðar að innan skógarins séu leiktæki og aðstaða til að grilla. Það eykur útivistargildið og fær fleiri til að koma. Í útivistarskógum er tilvalið að koma fyrir listaverkum svo sem áhuga-verðum útskurði eða höggmyndum sem fólk getur notið. Þau þurfa ekki að vera stór að vöxtum.

Byggingar

Byggingar geta verið nauðsynlegar og þær eru mismunandi eftir því hvar útivistarsvæðið er og hvaða tilgangi þeim er ætlað að þjóna, fyrir starfsmenn, sem salerni, grillaðstaða eða bara sem skjól. Ef það þarf að hafa byggingar af einhverju tagi, þá viljum við byggja á sem sjálfbærastan hátt. Og hafa ætti í huga við hönnun slíkra bygginga að þær séu í takt við umhverfið sem þær eiga að standa í. Að byggingarnar falli að umhverfinu eða „tali sama tungumál“ og umhverfið til dæmis steinbyggingar og grjóthleðslur í kringum kletta og grjót og viðarbyggingar inni í skógi.

Lokaorð

Þau atriði sem nefnd hafa verið hér að ofan eru aðeins brot af því sem vert er að hafa í huga þegar útivistarsvæði eru skipulögð. Það er til margs að líta og má þar nefna eiginleikar sem snúa að félagslegum þáttum. Er svæðinu ætlað að þjóna fyrir félagslegar uppákomur og skemmtanir? Á það að vera opið, víðsýnt og fjölskrúðugt eða kyrrlátt? Á það að hafa eiginleika sem höfða til einhvers menningarlegs og sögulegs? Allt eru þetta þættir sem

Tjörn í Litla Skógi, útivistarskógi við bæjarstaði Sauðárkróks.

Mynd: Pétur Jónsson.

ætti að meta og taka tillit til strax í byrjun skipulags á útivistarskógum og útivistarsvæðum. Vissulega getum við litið á allt landið sem eitt stórt útivistarsvæði og alla skóga sem útivistarskóga, en stór hluti slíkra svæða, sér í lagi þau sem eru í grennd við þéttbýli munu alltaf verða að hluta til skipulögð sem útivistarsvæði og þá þarf að gera það af nærgætni og kunnáttu. Og með því meiri kunnáttu sem það er gert því meira aðdráttarafl getur svæðið haft fyrir fólk og veitt því ósviknari og dýpri upplifun. Að heimsækja útivistarskóg, skóga eða önnur

útivistarsvæði er upplifun, sem er síbreytileg frá degi til dags og á milli árstíða. Það er alltaf eitthvað nýtt að sjá, trén eru aldrei eins. Laufré eru með lauf á sumrin og lauflaus á veturna, barrtré eru sigræn en samt eru þau síbreytileg allt eftir árstíðum og birtu. Og ekki skaðar að á haustin er svo hægt að fara og tína ber og sveppi á meðan við njótum skógarins. Góð gönguferð í skógi eða úti í náttúrunni er endurnærandi fyrir líkama og sál.

Pétur Árni Jónsson og Bjarki Sigurðsson,
nemar á braut skógar og náttúru við
Garðyrkjuskólann á Reykjum.

SETTU SVIP Á UMHVERFIÐ

Fjölbreytt úrval af hellum, hleðslusteinum og sorptunnuskýlum til að fegra garðinn, veröndina og bílaplanið.

SKANNAÐU
FYRIR NÁNARI
UPPLÝSINGAR

bmvalla.is bmvalla@bmvalla.is 412 5000

Garð- og skógarplöntubraut

Nemendur á Garð og skógarplöntu braut á góðum degi í verklegu námi í trjá- og runnaklippingum.

Skipting á fjölærum plöntum er eitt af verkefnum garð- og skógarplöntu-framleiðslunemenda. Einnig ágræðsla á stofn, ásamt fl. verkefnum.

Skipting á fjölærum plöntum Myndi: G.H.

Trjá- og runnaklippingar undir handleiðslu Harðar H. Hreiðarssonar.

Myndir: H.S.

— Að breyta úrgangsull í lífrænan áburð

Ullarköggla

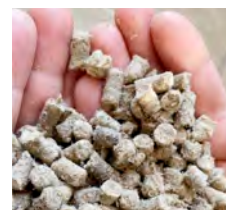

Ullarköggla er frumkvöðlaverkefni sem byggist á samvinnuhugsjón. Ætlunin er að efla afkomu sauðfjárbænda með því að breyta úrgangsull, sem þeir framleiða, í lífrænan áburð. Árlega eru framleidd um 1000 tonn af ull á Íslandi og af því falla um 20-40% undir þá skilgreiningu að verða úrgangsull. Þessari ómerkilegu eða einskis verðu ull er oft fargað eða hún flutt út til úrvinnslu. Með því að endurnýta ullina þar sem hún verður til, geta ullarköggla breytt henni í lífrænan áburð sem stuðlar að heilbrigði jarðvegsins, bætir vatnsbúskap og eykur súrefnisinnihald hans.

Afurðin Ullarköggla hefur tvo einstæða eiginleika, fram yfir hefðbundin ólífræn og lífræn bætiefni, en það er geta ullarköggla til að auka loftun jarðvegsins og rakastig. Hugsuðu um þá sem litla svampa, sem geta haldið í sér raka og hleypt vætu smám saman út í jarðveginn, til að halda honum hæfilega rökum. Þegar ullarköggla þrútna, myndast í þeim loftrými, sem bætir loftun jarðvegsins og súrefnisflæði. Á sama hátt og ný ull sem hefur í sér sömu næringarefni og ullarköggla, virka ullarköggla, sem dreift er yfir stórt stórt svæði, vel til að varðveita raka í jarðveginum og hægja á niðurbroti. Með því að búa til köggla úr ull,

verður ullin þétt eins og þurr svampur, svo auðvelt er að blanda henni saman við jarðveg í blómapotti eða blómabeði.

Ullarköggla þjóna fjölbreyttum tilgangi, svo sem vistfræðilegri endurheimt, ræktun í gróðurhúsum eða úti við, ræktun inni í húsum og í heimilisgarðinum. Vegna takmarkaðs framboðs af úrgangsull hafa stofnendur ULLARKÖGGLA forgang raðað rannsóknnum sínum og þróun í átt að ræktun heima við og innan húss. Í vor og sumar, stefnum við að því að hefja prófun á framleiðslunni og óskum eftir sjálfbodaliðum til þess að taka þátt.

Markmið Ullarköggla ná lengra en til að framleiða lífrænan áburð, því við stefnum á að með því að auka virði ullar sem bændur framleiða, verði verkefnið til að styrkja sauðfjárbændur fjárhagslega. Teymi Ullarköggla er með viðskiptahugmynd sem byggir á samvinnuhugsjón, þannig að hagnaður sem verkefnið skilar, skiptist jafnt á milli rannsakenda og bænda, sem taka þátt í verkefninu.

Hringrásarhagkerfi

Með því að stuðla að endurnýjandi og sjálfbærri framtíð fyrir bændur og jörðina, styðja Ullarköggla hringrásarhagkerfi Íslands og ferðalagið í átt að loftslagsbætandi landbúnaði og vinnu með vefnaðarvörur.

Alice J. Sowa Iðnhönnuður frá Massachusetts College of Art and Design.
Býr og starfar í Austur-Skaftafellssýslu
Netfang: ullarkogglar@gmail.com.

Tiptiptap ÍSLAND

Skyndipróf

- 1 Værir þú tré, hvaða tegund og af hverju?
- 2 Hver er uppáhalds pottaplantan þín?
- 3 Hvað er það versta sem þú getur hugsað þér að borða?
- 4 Hver er uppáhalds garðplanta þín?
- 5 Er einhver garðplanta/tré sem þú myndir alls ekki vilja í garðinn þinn?

Svar – Steinunn:

- * 1 Birki - *Betula pubescens*, það aðlagast svo vel og hefur mörg mismunandi birtingarform eins og ég; lítið, krækklótt og þrjóskt hér í umhlypingunum en lýsist upp og réttir úr sér í aðeins betra loftslagi og meiri hlýju. Fátt er rómantískara en íslenskur birkilundur.
- * 2 Sómakólfur - *Zamioculcas zamiifolia* henni er sama þótt ég klikki á vökvun. ZZ er líka töff nafn sem hæfir töff plöntu
- * 3 Sinnep
- * 4 Vetrargosi - *Galanthus nivalis*
- * 5 Ég held að allir séu velkomnir í garðinn minn sem liður þar vel.

Svar – Jói:

- * 1 Birki - *Betula*, af því að það er fallett, af því að ég er spörfugl
- * 2 Hawaiiros - *Hibiscus chinensis*
- * 3 Sushi
- * 4 Sólblóm - *Helianthus annuus*
- * 5 Nei held ekki

Svar – Óskar:

- * 1 Sedrusviður - *Cedrus*. Ef einhvern býr til hljóðfæri úr mér, þá mun ég hafa djúpar og flottar yfirtónar.
- * 2 Graslaukur - *Allium schoenoprasum*, því þá get ég tekið bara það sem ég þarf án þess að þurfa að kaupa búinka nota bara helminginn og restin hent.
- * 3 Ísbergssalat - *Lactuca sativa*, því það er of litlar næringar fyrir verðið.
- * 4 Rabarbari - *Rheum rhubarbarum*, þá get ég búið til rabarbara köku með mömmu á sumrin.
- * 5 Þyrnirósir - *Rosa pimpinellifolia*, ég þoli ekki að stinga mér á þeim.

Svar – Gurrý:

- * 1 Túlipanatré - *Liriodendron tulipifera*, því það blómstrar túlipanablómum!
- * 2 Nóvemberkaktus - *Schlumbergera truncata* sem ég er búin að eiga síðan ég var 16 ára.
- * 3 Grjónagrautur
- * 4 Þrenningarfjola - *Viola tricolor*
- * 5 Kvennkyns Geitaskegg - *Aruncus diocius*

Svar – Ingólfur:

- * 1 Eik - *Quercus*, þær verða svo gamlar og virðulegar og ala af sér allskonar líffræðilega fjölbreytni
- * 2 Tígurskrúð - *Croton*
- * 3 Skordýr
- * 4 Mjaðarling - *Myrica gale*
- * 5 Ætíhvönn - *Angelica arcangelica*

Svar – Svala:

- * 1 Flípayllir - *Sambucus racemosa*, því þegar ég stend við tréð á sumrin, liður mér eins og ég sé á Madagaskar
- * 2 Regnhlífarblóm - *Schefflera arboricola*
- * 3 Ekkert, ég er alæta
- * 4 Hunangsjurt - *Phacelia tanacetifolia*
- * 5 Nei, svo lengi sem plönturnar hugnast mér og býflugunum mínum

Svar – Björgvin:

- * 1 Reyniviður - *Sorbus aucuparia*, af því að hann blómstrar svo fallega á vorin og gefur fallega haustlíti. Svo er hann okkar eðalviður
- * 2 Idiánafjöldur - *Sansevieria trifasciata*
- * 3 Surströmming
- * 4 Birkikvistur - *Spiraea betulifolia*
- * 5 Sitkæli - *Alnus viridis*

Svar – Bryndís Björk:

- * 1 Af því að ég kann illa við mikinn hita væri það íslenskt tré. Ég myndi velja Birki - *Betula pubescens* en vegna hæðarinnar næði ég sennilega bara að vera Fjalldrapi, *Betula nana*.
- * 2 Mánagull - *Epipremnum aureum*
- * 3 Síld
- * 4 Kúlulaukur - *Allium sphaerocephalon*
- * 5 Broddar - *Berberis*, það er svo vont að klippa þá, þeir stinga svo.

Svar – Pröstur:

- * 1 Spörvareynir - *Sorbus californica* af því að ég er spörfugl
- * 2 Fjallakaktus - *Oreocereus celsianus*
- * 3 Sniglar
- * 4 Rúbinreynir - *Sorbus Bissetii*
- * 5 Geitakál - *Aegopodium podagraria*

Svar – Gunna:

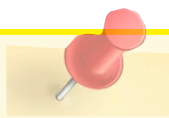
- * 1 Sunnubroddur - *Berberis x ottawensis*, þá væri fólk ekkert að koma of nálægt mér
- * 2 Postulalilja - *Neomarica northiana*
- * 3 Súrmatur og baunir
- * 4 Rósakirsi - *Prunus nipponica*
- * 5 Bláklukka - *Campanula rotundifolia*

Svar – Hörður

- * 1 Alaskaösp - *Populus trichocarpa* því ég fer snemma að sofa en finnst best að sofa út.
- * 2 Mánagull - *Epipremnum aureum*
- * 3 Mér finnst alltaf mjög ógeðslegt að hugsa til þess að fólk borði apa. Það er samt fátt sem ég prófa ekki einu sinni
- * 4 Sólberjarunni - *Ribes nigrum* með stórum og safaríkum berjum.
- * 5 Nei

TUNGUMÁL GARÐYRKJUNNAR...

Garðplöntustöðvar og aðrir söluaðilar garðplantna af ýmsum stærðum, gerðum og uppruna kappkosta við það að kynna vörur sínar fyrir viðskiptavinum. Sölusvæði þessara aðila eru morandi í alls kyns upplýsingum um plöntur. Þar má lesa um ætt og uppruna tegundanna, hæð, blómlit, blómgunartíma, hvernig vaxtarstað plönturnar þurfa auk annarra nytsamra upplýsinga sem seljandinn vill koma á framfæri. Áhugasamir garðeigendur geta enn fremur fengið í hendurnar plöntulista þar sem útlistaðir eru kostir hinna ýmsustu garðplantna og þannig tekið ákvörðun um það hvað kaupa skuli, næst þegar plöntusalinn er heimsóttur.

Upplýsingar sem þessar eru í nokkuð stöðluðu formi en það er ekki þar með sagt að þær séu endilega auðskiljanlegar leikmönnum í garðyrkjunni. Jafnframt þarf að gera ráð fyrir því að hagsmunir seljanda og kaupanda fara ekki alltaf saman, seljandinn þarf jú að losna við vöruna. Þess vegna ætti eftirfarandi orðskýringalisti að koma væntanlegum kaupendum garðplantna í góðar þarfir. Algengar upplýsingar úr plöntulistum birtast hér feitletraðar en raunveruleg merking þeirra fylgir í kjölfarið...

- **Þarf sólríkan stað:** Þrífst ágætlega við Miðjarðarhafið
- **Þarf sólríkan stað og skjól:** Þrífst eingöngu í gróðurhúsum
- **Dálítið viðkvæm planta:** Drepst örugglega þegar hitastigið fer undir 20°C
- **Sáir sér dálítið:** Leggur undir sig heilu hverfin á einu sumri
- **Góð þekjuplanta:** Kæfir allt sem á vegi hennar verður
- **Dálítið skriðul:** Kæfir allt sem á vegi hennar verður
- **Kraftmikil og dugleg:** Kæfir allt sem á vegi hennar verður
- **Steinhæðaplanta:** Þrífst ekki nema á fjöllum
- **Pokkafull planta:** Best að kaupa uppbindigræjur í massavís
- **Með bogsveigðar greinar:** Blómin liggja í drullunni
- **Fínleg og smávaxin:** Þínulítill og ómerkileg, svokölluð sést-varla-planta
Ilmar dálítið: Ilmar hreint ekki neitt
- **Ilmar sérkennilega:** Hræðileg kattahlandfýla, nefklemma ætti að fylgja með
- **Ilmar mikið:** Ilmur er auðvitað afstætt hugtak...
- **Harðgerð:** Lifir ef öllum kröfum um sól, skjól, rakastig, jarðveg, framræslu, hitastig og skugga er fullnægt
- **Blómviljug:** Blómstrar ef öllum kröfum um sól, skjól, rakastig, jarðveg, framræslu, hitastig og skugga er fullnægt
- **Örugg:** Ódrepanði illgresi
- **Sjaldgæf tegund:** Erfið í fjölgun og enn erfiðara að halda lífi í henni í görðum
- **Ný tegund í ræktun:** Seld helmingi dýrara en sambærilegar plöntur þar til kep pinautarnir geta boðið upp á þessa tegund líka
- **Takmarkað framboð:** Seld þrefalt dýrara en sambærilegar plöntur
- **Gerir ekki sérstakar kröfur til jarðvegs:** Algjör arfi
- **Skuggpolin:** Hundljót planta sem best er að rækta þar sem enginn sér hana
- **Lágvaxin og vindpolin:** Þessi setning selur allar plöntur því íslenskir viðskiptavinir vilja ekkert annað
- **Hægvaxta:** Neikvæð vaxtaraukning milli ára
- **Hraðvaxta:** Þarf klippingu á nokkurra daga fresti
- **Blaðfalleg:** Blómstrar ekki nema tíunda hvert ár
- **Þarf rakan jarðveg:** Vex eingöngu í tjörnum
- **Seltupolin:** Hentar vel í fjörum

* Af þessu er ljóst að garðeigendur ættu að fara varlega í að trúá hverju sem er þegar kemur að plöntulýsingum, kannski þeir ættu bara að ráðfæra sig við fagmenn?

Gledilegt garðyrkjusumar

Guðríður Helgadóttir, garðyrkjufraeðingur.

Námið og Sumardagurinn fyrsti

Námið í Garðyrkjuskólanum er sam-
ofið sumarkomu. Meðfylgjandi mynd-
ir sína vinnuna bak við tjöldin, þar
sem margir taka saman höndum við
undirbúninginn. Hann hefst strax í
janúar þegar sáð er fyrir matjurtum.
Í febrúar, fóru plönturnar að teygja
sig upp úr moldinni og þá voru
þær settar í gróðurbed. Forrækt-
aðar jarðarberjaplöntur voru settar í
potta og í ræktunarklefa. Í ár var sáð
fyrir Basilíku og bíða myndarlegar
plöntur, þess að krydda tilveru gesta.

Ásamt því að nemendur í ylrækt og
Lífrænni ræktun, læri af verkefninu, er
um fjáröflun að ræða. Grænmetið er
selt á markaðstorginu í skólanum og
sem betur fer er varan vinsæl. Ágóðinn
rennur í freðasjóð, því farið verður í
námsferð erlendis. Þar sækja nemen-
dur sér kunnáttu í ræktun og um-
hverfismálum. Í slíkum ferðum höf-
um við t.d. fengið smá innsýn í skipu-
lag á Blágrænum lausnum og hvernig
hugsað er fram tímann með ræktun á
borgartjám, um leið og stórhýsi og
heilu hverfin fara á teikniborðið.

Nemendur á Skróðgarðyrkjubraut
haf hell- og þökulagt Verknámshúsið
í verknámi og er það hið glæsilegasta.

• Að sjá Elías Óskarsson fara fetið á
glerpakinu í Verknámshúsinu er svo
vanalega að ætla mátti að það sé eitt-
hvað eðlilegt? Elli skiptir reglulega út
brotnu gleri, svo ekki rigni innanhúss.

Myndir og skrif: H.S.

Saman náum við árangri

Ráðgjafarmiðstöð landbúnaðarins er leiðandi í ráðgjöf og miðlun þekkingar í landbúnaði.

Starfsemi okkar nær til alls landsins og starfsstöðvar okkar eru 12 talsins.

Garðyrkju- og ylræktarráðunautar RML sinna almennri ráðgjöf í ylrækt grænmetis og blóma, útiræktun matjurta og ræktun garð- og skógarplantna.

Auk þess annast þeir ráðgjöf um áburðargjöf, varnir gegn sjúkdómum, meindýrum og illgresi.

Rekstrarráðgjafar RML hafa sérhæft sig í rekstrarráðgjöf í tengslum við grænmetis- og ylrækt.

Skýrsluhald í ylrækt og útiræktun er í forritinu Jörð.is og ráðunautar RML veita ráðgjöf við þjónustu og skráningar.

Skannaðu kóðann
og pantaðu ráðgjöf

Pantið ráðgjöf í síma 516 5000
eða í gegnum heimasíðu okkar rml.is

Þínir hagsmunir hafa forgang

- tryggðu öryggi fjölskyldunnar

- Sjúkrasjóður tryggir 90% af launum í veikindum og slysum
- Styrkir til sjúkraþjálfunar, líkamsræktar, gleraugnakaupa ofl.
- Öflug endurmenntun og fjölbreyttir fræðslustyrkir
- 33 glæsileg sumarhús víða um land
- Hús á Flórída og hótelmiðar innanlands
- Fjölmörg tilboð og afslættir

Öflugt stéttarfélag, aukin þjónusta

fit.is